

Augustana College

Augustana Digital Commons

Augustana Historical Society Publications

Augustana Historical Society

1994

Looking west: Three Essays on Swedish-American Life

Jules Mauritzson

Conrad Bergendoff

Ann Boaden

Dag Blanck

Follow this and additional works at: <https://digitalcommons.augustana.edu/ahsbooks>

Part of the [History Commons](#), and the [Scandinavian Studies Commons](#)

Looking
West Three Essays

on Swedish-American

Translated by CONRAD BERGENDOFF

Life by Jules Mauritzson

AUGUSTANA HISTORICAL SOCIETY

LOOKING WEST

Three Essays on Swedish-American Life by Jules Mauritzson

Looking West

Three Essays

on Swedish-American Life

by Jules Mauritzson

Translated by

CONRAD BERGENDOFF

Edited by

ANN BOADEN

AUGUSTANA HISTORICAL SOCIETY

AUGUSTANA COLLEGE

DAG BLANCK

SWENSON SWEDISH IMMIGRATION RESEARCH CENTER

AUGUSTANA COLLEGE

AUGUSTANA HISTORICAL SOCIETY 1994

AUGUSTANA HISTORICAL SOCIETY
PUBLICATION NO. 42

Copyright 1994
by Augustana Historical Society

ISBN 910184 - 42 - 9

Printed in the United States of America
Wagners Printers, Inc., Davenport, Iowa

Contents

Preface vii

Introduction ix

1.

The Swedish-American – at Work and Play, at Home and Away 1

Svensk-amerikanen i helg och söcken, hemma och borta. 13

2.

Chicago – From Open Prairie To a City of One Million in Fifty Years 29

Chicago – från öde prairie till million-stad på femtio år 41

3.

Christmas Customs, Old and New 57

Julseder – gamla och nya 65

JULES MAURITZSON
(Augustana College Library photograph)

Preface

THIS BOOK CONTAINS THREE ESSAYS on Swedish and Swedish-American topics by Jules Mauritzson, professor of Swedish language and literature at Augustana College from 1901 until his untimely death in 1930. He also served as registrar and, during the last ten years of his life, as Dean of the College. During this three-decade association with the college, Mauritzson became a legendary Augustana professor, and is thinly disguised as the kind and sympathetic Professor Ultimus in the play *Charley Washington* by E.W. Olson, which is set on the Augustana campus in the decade between 1910 and 1920 (Mauritzson's full name was Jules Gothe Ultimus Mauritzson).

Mauritzson was born in 1868 in Balkåkra in the southernmost Swedish province of Skåne, where his father, Anders Mauritzson, was a clergyman. In 1886 Mauritzson graduated from the *gymnasium* in Helsingborg, and during the following three years he studied at Lund University. In the 1890s Mauritzson traveled and worked in Germany, for a while as an apprentice in the book-binding business. In 1896 he emigrated to the United States and settled in Chicago. After theological studies at Maywood and Augustana seminaries, he was ordained in the Augustana Synod in 1899, and served as a minister in Kiron, Iowa until he left for the college in Rock Island.

Mauritzson became one of the leaders in Swedish-American cultural and educational circles during the decades after the turn of the century. He was a prolific writer and public speaker, and the essays in this volume were originally presented as lectures in the United States or Sweden. Since the late 1930s Augustana College has honored Mauritzson's memory by conferring the annual Mauritzson Scholarship, which underwrites a year's study at Augustana for a selected student from

Sweden. The Mauritzson Residence Hall on campus is named for him also.

The Augustana Historical Society is pleased to be able to publish these articles, which will further contribute to our understanding of the lives and times of the Swedish-American community. We are also glad to be able to focus attention on the life and accomplishments of Jules Mauritzson, who for many years played an important role at Augustana College.

In this bilingual edition the spelling of the original Swedish texts has been normalized, but in order to keep the tone of Mauritzson's writing his turn-of-the-century Swedish has been left intact. English translations have been edited following the Chicago style manual.

Support from several individuals has helped make this volume possible: members of the Mauritzson family contributed both financial underwriting and enthusiasm for the project. (Elsa Mauritzson Arp survives her sisters Anna, Tyra, and Gunhild, and her brother Anders.) Lyal Westerlund Swenson also helped substantially to defray publication costs. Her husband Dr. Birger Swenson, former superintendent of the Augustana Book Concern, received encouragement from Dean Mauritzson during his student days and subsequently became a close friend and associate of Mauritzson. Mrs. Swenson's contribution commemorates that friendship and the interest of her husband in Swedish-American culture. The Augustana Historical Society gratefully acknowledges the generous assistance of these individuals.

Thanks also are due students Keirsten Anderson, who transcribed the texts of the essays from the original handwritten Swedish; Sarah Lloyd, who prepared the English typescripts for electronic transmission, and assisted with editing, and Tobias Brushhammer, the 1993-1994 Mauritzson Scholar, whose careful proofreading of the Swedish texts proved invaluable during the last stages of manuscript preparation. As always, the enthusiasm of the Augustana Historical Society Board of Directors provided ongoing support for this project. 🌿

DAG BLANCK
Director
Swenson Swedish Immigration Research Center

ANN BOADEN
Chair, Publications Committee
Augustana Historical Society

Introduction

BETWEEN 1850 AND 1930, some 1.3 million Swedes emigrated to North America, primarily to the United States. Soon after their arrival a Swedish-American community came into existence, and in 1910 the U.S. census recorded over 1.2 million Swedish Americans, distributed all over the country but with a significant concentration in the Midwest. One important dimension of the many activities of this community was the various attempts to create and maintain a sense of Swedish-American distinctiveness. A group emerged as spokespersons for the cultural milieu that became known as "Swedish-America." This circle of people included journalists, authors, ministers, teachers, and other opinion makers who in some way were connected with the many cultural institutions, such as colleges, newspapers, publishing houses, and churches, that made up the organizational base of Swedish-America.

It was often underscored that this sense of Swedishness which emerged in the new land was something new and different. In reflecting on the lives and times of the Swedish-American community in 1912, journalist and author Johan Person maintained that the Swedish-Americans were a distinct group of people: separate from Sweden and the Swedes as well as from America and the Americans. Person explicitly spoke about the Swedish-Americans as a separate "people" with its own memories, habits, and traditions, which "was neither Swedish, nor American, but a mixture of both."¹

Jules Mauritzson belonged to this group of Swedish-American cultural leaders. He made his contribution as professor of Swedish and administrator at Augustana College in Rock Island, Illinois from 1901 until his untimely death in 1930, and as an editor and author of numerous

Swedish-language publications for the Swedish-American community. At the turn of the century, Augustana College was one of the leading Swedish-American colleges, and, as the catalog stated for many years, one of its purposes was to be an “exponent of Swedish-American culture.” At Augustana a Swedish-American cultural milieu existed which included the college and its related seminary, the Augustana Book Concern, and several Swedish-American cultural organizations, Swedish-American cultural publications like *Ungdomsvännen* and *Prärieblomman*, as well as a number of important individuals, such as Gustav Andreen, C.L.E. Esbjörn, Nils Forsander, Olof Grafström, Ernst W. Olson, and Gustaf N. Swan. It was in this context that Jules Mauritzson became one of Swedish-America’s leaders.

Mauritzson joined the college as professor of Swedish language and literature in 1901.² These subjects had been taught at Augustana since the establishment of the school in 1860 (probably making Augustana’s Swedish department the oldest in the U.S.), and during the early years Swedish was also used as the medium of instruction in many subjects throughout the college. There had been several professors of Swedish at the college prior to Mauritzson’s appointment, including the well-known author and newspaper editor Johan Alfred Enander, who held the post from 1890 to 1893.

Mauritzson arrived on the faculty the same year as the college and seminary received a new president, Gustav Andreen. Mauritzson and Andreen became good friends with a common interest in Swedish-American culture. They worked together on the faculty for thirty years until Mauritzson’s death in 1930, and as Dean of the College Mauritzson served as Acting President several times in Andreen’s absence. Andreen’s ascendancy to the presidency at Augustana College marked a transition for the school. He was the first American-born president, he was not a minister in the Augustana Synod at the time (although he was later ordained), and he was the first president to have received a solid American university training, with a Ph.D. in Germanic languages from Yale University. Still, as the son of Andreas Andren, one of the founders of the Augustana Synod, and having grown up in a Swedish-American community in Swedona, Illinois, Andreen was thoroughly rooted in the Swedish-American community. Describing his childhood in a speech in 1903, Andreen emphasized how strongly Swedish this community was, and he recalled the stories about Sweden, its glorious history, its nature and folk legends that his parents would tell, so that a “shimmer from sagas was imbued in the image of the old father country.”³

When Mauritzson came to Augustana it was decided that he should spend two years studying in Scandinavia, to better prepare himself for his new responsibilities. Andreen had spent two years in Scandinavian universities (1898-1900) preparing himself for a professorship of Scandinavian at

Yale University, a position he had been considering prior to his election to the Augustana presidency. During these two years, spent mainly at Uppsala and Kristiania (Oslo), Andreen made a great number of contacts with leading Swedish academics and intellectuals, and enlisted their support for a fund-raising campaign on behalf of Augustana College.⁴

Mauritzson arrived in Uppsala in the fall of 1902 and took a room at Sturegatan. He attended lectures and seminars in modern Swedish grammar and in Old Norse, with professors Adolf Noreen and Otto von Friesen in the Department of Scandinavian Languages, and in Swedish literature with professor Henrik Schück in the Department of Literature.⁵ These men were three of the major figures in Swedish academic and intellectual life at the turn of the century. Shortly after his arrival, Mauritzson was also invited to a dinner party for selected academics at Professor Noreen's house, where Mauritzson had the opportunity to speak of Augustana's special mission to "be a bearer of and to promote a Swedish culture in America," something which he found to be of great interest to his host and fellow guests.⁶

During the spring and fall of 1903, Mauritzson attended lectures and took courses at the universities in Lund and Copenhagen, and had some preliminary discussions with Professor Wrangel in Lund on preparing a dissertation on the influence of English literature in Sweden, academic work which never seems to have materialized. He spent the spring of 1904, his final semester in Scandinavia, at the university in Kristiania (Oslo).⁷

Through their respective stays in Sweden both Mauritzson and Andreen played important roles in increasing the understanding of Swedish-America in Sweden. In many circles in turn-of-the-century Sweden, the mass exodus of Swedes to North America was seen as something negative, and different attempts were made to stem the tide of emigrants.⁸ That the emigrants, who came from the lower strata of Swedish society, and at times were seen as "vain seekers after purely material advantages, gullible dreamers, 'deserters' and even violators of God's Sixth Commandment,"⁹ would be able to achieve anything of cultural value in the New World seemed a remote possibility to many in the Swedish intellectual and academic establishment. Andreen's and Mauritzson's contacts in Sweden thus became very important in bridging a gulf between Sweden and Swedish-America.

One way of increasing the understanding of Swedish-America in Sweden was through public lectures. Both Mauritzson and Andreen lectured widely during their sojourns in Sweden, and the articles on Swedish-Americans at work and play and on Chicago in the present volume were delivered by Mauritzson on a public lecture tour in southern Sweden, beginning in Borgeby in October 1903 and ending in Ystad six months later.¹⁰ Gustav Andreen also lectured in Sweden

during his visits. In 1899-1900 he toured Sweden giving a number of highly successful lectures. In Stockholm, in fact, the interest was so large that people had to be turned away at the door.¹¹ When Andreen was back again in 1903 to enlist further support for the Augustana fund-raising campaign in Sweden, he made yet another popular appearance in Blasieholmskyrkan in Stockholm.¹²

As a result of Mauritzson's and Andreen's contacts in Sweden, Augustana College became recognized as a major institution for the study of Sweden in the United States. One consequence was the establishment of library exchanges between Augustana and various Swedish libraries. From 1902, the Augustana College Library was the agent of the Swedish Royal Library, attempting to collect and ship one copy of every Swedish-American imprint to the Royal Library.¹³ In addition, Mauritzson arranged to have the Uppsala University Library send duplicate books to Rock Island, and he also reported in a letter to Gustav Andreen that he had met with the Swedish Minister of Education, who had promised "to send us a copy of each book that the government disposes of."¹⁴

The years around the turn of the century thus marked the beginning of a new relationship between Sweden and Swedish-America, and during the following decades a steady stream of Swedish visitors to Swedish-America returned to Sweden with greater respect and support for Swedish-American intellectual endeavors. The efforts of persons like Jules Mauritzson and Gustav Andreen were very important in promoting and increasing the understanding of Swedish-America in the Old Country. The fact that they were connected with an academic institution of some respectability was crucial, making it possible for them to gain entrees to the Swedish academic and cultural establishment that certainly would have been closed to the "ordinary" emigrant from an agricultural or industrial background. And in 1910, when the Augustana Synod celebrated its fiftieth anniversary in Rock Island, an official Swedish delegation was present as a sign of Swedish recognition of Swedish-America. Its participants included Henrik Schück, the literature professor and rector magnificus of Uppsala University, who conveyed his warmest greetings to "the young Swedish-American college from the oldest university in Scandinavia." Present in the audience were his former students Gustav Andreen and Jules Mauritzson.¹⁵

Mauritzson also played an important literary role as an editor and author of many books and articles. The Augustana Synod operated the largest Swedish-language publishing house in the U.S., the Augustana Book Concern (A.B.C.). Nils Hasselmo has calculated that between 1891 and 1920, the A.B.C. published 746 Swedish-language titles in about 3.3 million copies,¹⁶ and Mauritzson's work was essential in the publishing profile of the A.B.C. It was not uncommon for manuscripts of prose and poetry to be submitted for publication to the A.B.C., and Mauritzson was one of the persons engaged to judge their quality. In 1906, for example, he proposed the publication

of a collection of poetry by Augustana pastor Carl A. Lönnquist [pseud. Teofilus] in a manuscript called "Visor" (Songs), on the condition that the "weaker poems" be excluded and others revised.¹⁷ The collection appeared the following year under the name *Dikter af Teofilus* (Poems by Teofilus), printed in a run of 1,500 copies. A second collection of poetry by Lönnquist, *Vildros* (Wild Roses), was published in 1916.

For many years Mauritzson was also responsible for different kinds of publications that appeared in time for Christmas.¹⁸ One example is the Christmas annual *Vid Juletid. Vinterblommor samlade för de små* (At Christmas Time. Winter Flowers Collected for the Little Ones), which was published between 1896 and 1910 in 6,000 copies annually. Initially it was edited by Ernst Zetterstrand and A.O. Bersell, but by 1904 Mauritzson had assumed the editorship of the annual.

Vid Juletid seems to have been modeled on Christmas annuals and magazines in Sweden, and relied heavily on texts from Swedish Christmas magazines. In many cases the contributions in the magazine are *Kunstmärchen* by such well known contemporary literary fairy-tale authors in Sweden as Elisabeth Beskow, Hugo Gyllander, Hedvig Indebetou, Amanda Kerfstedt, and Harald Östenson.¹⁹ Most of these fairy tales had already been published in one of the many Christmas magazines in Sweden, and although there was a basic tone of Christian morality to many, they are much less explicitly religious in content than the contributions in other A.B.C. publications, thus making *Vid Juletid* into an annual with a rather high cultural profile. Other Christmas publications edited by Mauritzson include several editions of the periodical *Söndagsskolans julbok* (Christmas Annual for the Sunday Schools), and collections of stories of religious nature for both younger and older children.²⁰

Books to be used in the teaching of Swedish language and literature were another important category of A.B.C. publications, and two of the best known volumes, Anders Hult's *A.B.C.-bok för de svenska barnen i Amerika* (A.B.C. Book for the Swedish Children in America) and the elementary reader *Församlingskolans läsebok* (A Reader for the Congregational School) appeared at the A.B.C. already in 1890, and were reprinted in numerous editions until 1920. In 1917, Mauritzson completed a three-volume set of Swedish language textbooks and readers when he brought out *Tredje läseboken* (The Third Reader). *Första läseboken för skolan och hemmet* (The First Reader for School and Home) and *Andra läseboken* (The Second Reader) had been published by Hulda Magnusson in 1908 and 1910, respectively. A rather demanding reader, *Tredje läseboken* was used in the advanced Swedish language courses at Augustana College. In addition, Mauritzson contributed to the A.B.C. series "College and High School Series of Swedish Authors" which was begun in 1911, intended for students of Swedish in American high schools and colleges. In 1913 he edited a

collection of stories by Selma Lagerlöf, *Valda berättelser* (Selected Stories), to which he supplied an introduction, vocabulary, and notes, and together with E.W. Olson, he brought out the two-volume set *Svensk diktning* (Swedish Poetry) in 1917-18, which, according to the advertisement in the A.B.C. book catalog, was a “collection of poems of different authors from the time of Olov von Dalin up to the present day.”

Finally, Mauritzson’s role in the publication of the magazine *Ungdomsvännen* (The Friend of Youth) should also be noted. This journal, which first appeared in 1896 in St. Paul, was edited by a group of clergypersons, but in 1899 it was taken over by the Augustana Book Concern. In a few years, it became a leading Swedish-American magazine, intended to be read by young people, as the title indicates. In particular, it seems that the editors wanted to reach the second, American-born generation, many of whom spoke Swedish, but had never been to Sweden, and probably had a fairly limited knowledge of the country itself. Through numerous articles about Sweden, its culture, literature, history, and traditions, as well as about Swedish-American culture and history, *Ungdomsvännen* became a way of teaching the Swedish-American youth to be Swedish.²¹

Jules Mauritzson was a member of the magazine’s editorial board between 1908 and 1912. In this capacity he reviewed articles that dealt with Swedish literature and history. He also contributed a few pieces of his own, and in the advertisement for the 1916 edition of the journal, the editor Ernst W. Olson proudly announced that he had enlisted Mauritzson as a contributor for the following year with a series of articles on daily life in sixteenth-century Sweden.

A final aspect of Mauritzson’s work is his involvement in establishing the academic field of Scandinavian studies in American colleges and universities.²² In 1911, the professional organization for Scandinavianists in North America was founded: the Society for Advancement of Scandinavian Study (SASS). The organizational meeting and the first annual conference took place on the campus of the University of Chicago, with Mauritzson in attendance. At the organizational meeting of the Society, Jules Mauritzson was elected its first Vice-President; he served as President of SASS twice, during 1913-1916 and 1923-1925.²³ His involvement with the Society also meant that the third annual meeting of SASS was held on the Augustana campus in 1913, the first meeting outside of Chicago. The minutes record a successful meeting, which apart from the scholarly presentations also included a number of social activities. Thus, at the banquet at the Harper House Hotel in Rock Island, President Andreen of Augustana spoke at some length about the role of the college as one of the oldest Scandinavian cultural institutions in America, and in “the smoker” following the banquet “Mr. E.W. Olson entertained the company with original humorous selections . . . followed by Scandinavian folksongs . . . and songs by groups of present and former students of Augustana

College.”²⁴

Mauritzson was an active participant in the SASS meetings during the organization’s two first decades. He attended all but five SASS meetings until his death in 1930, and presented a number of papers.²⁵ His main interest was Swedish literature, and he took a special interest in August Strindberg. In 1912 he talked about “The Strindberg Controversy in the Summer of 1910,” in 1914 “Strindberg and the Woman Question,” in 1923 “A Forgotten Speech by August Strindberg,” and his final SASS paper in 1927 dealt with “The Luther Letter in Strindberg’s ‘Mäster Olof.’ An investigation of Strindberg’s method of using historical sources.” His interest in Strindberg made him a member of the Chicago-based group “Strindbergarne” which promoted the works of Strindberg and performed several of his dramas in both Swedish and English in Chicago during the decade between 1910 and 1920.²⁶

Mauritzson also contributed papers on the Swedish authors Esaias Tegnér, Johan Ludvig Runeberg, Verner von Heidenstam, Erik Axel Karlfeldt, and Viktor Rydberg, as well as one on “Traces of Old Norse Paganism in Swedish Christmas Customs of Today.” Several of these papers were also published, in both *Scandinavian Studies and Notes*, the journal published by SASS, and in the *Year-book of the Swedish Historical Society of America*. As a sign of the organization’s appreciation of Mauritzson’s contributions and work, the November 1931 issue of *Scandinavian Studies and Notes* was dedicated to his memory, and included two testimonials to Jules Mauritzson.²⁷

The life and work of Jules Mauritzson provides us with an illustration of the struggles to create a sense of Swedish distinctiveness in America around the turn of the century, and of the efforts to establish the academic study of the Scandinavian cultures in American colleges and universities. Once, Jules Mauritzson spoke of the future of the work in which he was so interested, and he was convinced that it would continue even after he and his colleagues were gone.²⁸ Mauritzson was right. Today the sense of Swedish and Scandinavian distinctiveness in America is very much rooted in the daily work of teaching and studying in the Scandinavian Studies programs in American colleges and universities. Here, students of both Scandinavian and non-Scandinavian backgrounds study not only Scandinavian cultures, including the different Scandinavian languages, literatures and histories, but also the films of Ingmar Bergman or the concept of the Scandinavian welfare states. Jules Mauritzson and his colleagues would have been pleased with the way in which the work they began almost a century ago has endured. 🍷

DAG BLANCK

NOTES

1. Johan Person, *Svensk-amerikanska studier* (Rock Island, Illinois, 1912), 10.
2. *Referat öfver förhandlingarna vid Augustana-Synodens fyrtiondeandra årsmöte i Jamestown, N.Y. 1901* (Rock Island, 1901), 20-1.
3. See the accounts of this speech in "Den svensk-amerikanska kulturen," *Vårt Land* (Stockholm) 23 March, 1903 and "Svensk-Amerika och dess kulturella arbete," *Aftonbladet* (Stockholm) 23 March, 1903.
4. "Till den svenska allmänheten," reprinted in *Augustana* 9 May 1901, and signed by, among others, archbishop Johan Ekman, professors Adolf Noreen, Henrik Schück, and Harald Häjrne, authors Selma Lagerlöf and Verner von Heidenstam, and Prime Minister Boström and Foreign Secretary Lagerheim.
5. Letter from Jules Mauritzson to Andreen, Uppsala, 7 October, 1902. In the Gustav Andreen Papers, Special Collections, Augustana College Library, Rock Island, Illinois (GAP).
6. *Augustana*, 6 November, 1902.
7. Letter from Mauritzson to Andreen, Lund, 6 November, 1903. GAP.
8. Cf. H. Arnold Barton, "Swedish Reactions to the Emigration Question Around the Turn of the Century," *Swedish-American Historical Quarterly*, 44 (April, 1993), 84-101. In 1907 *Nationalföreningen mot emigrationen* (The National Society Against Emigration) was founded.
9. Barton, "Swedish Reactions," 90.
10. The dates and the places are noted in the original manuscript for the lecture. In Special Collections, Augustana College Library, Rock Island, Illinois.
11. See e.g. *Hudiksvallsposten*, 19 January, 1899; *Hallandsposten* 29 November, 1899; and *Dagens Nyheter*, *Svenska Dagbladet* and *Aftonbladet*, 21 April, 1900.
12. *Aftonbladet* and *Vårt Land*, 23 March, 1903.
13. For an in-depth discussion of this topic, see Eva Tedenmyr & Gunilla Larsson, "The Royal Library and Swedish-American Imprints," *Swedish-American Historical Quarterly*, 43 (July, 1992), esp. 186-89.

14. Letter from Mauritzson to Andreen, Marsvinholm, 1 December, 1902. GAP.
15. *Minnen från jubelfesten. Program, predikningar och tal vid Augustana Colleges och Augustana-Synodens Femtioårsjubileum den 5-15 juni 1910* (Rock Island, Illinois, 1911), 113-16.
16. Nils Hasselmo, *Amerikasvenska. En bok om språkutvecklingen i Svensk-Amerika* (Stockholm, 1974), 64. It should be noted that a title may have been reprinted several times during the time period, and that the number of original titles thus is smaller.
17. Minutes of the Board of Directors, Augustana Book Concern, 15 August, 1908. In the Archives of Augsburg Fortress Publishing House, Minneapolis, Minnesota.
18. See, e.g., Minutes of the Board of Directors, Augustana Book Concern, 19 May 1905, 23 May 1906, 28 April 1908, 19 July 1910. In the Archives of Augsburg Fortress Publishing House, Minneapolis, Minnesota.
19. See Eva Nordlinder, *Sekelskiftets svenska konstsaga och sagodiktaren Helena Nyblom* (Stockholm, 1991) for an in-depth analysis of the *Kunstmärchen* in Swedish Christmas magazines. Eva Nordlinder has also kindly helped in the identification of unsigned contributions to *Vid Juletid*.
20. *Söndagsskolans julbok* was published at least between 1893 and 1914. Some examples of collections of stories include *Vid Jesu krubba. Julbok för barn* (1907), *I signad juletid* (1908), *Ej rum i härbärgen. Barndoms och ungdomsberättelser af vår Frälsare* (1911), and *I Barndomsdag. Till nytta och nöje för de små* (1915).
21. Conrad Bergendoff identifies four Swedish-American cultural publications as especially important, namely *När och Fjärran* (published 1874-77), *Valkyrian* (1897-1909), *Prärieblomman* (1900-1912), and *Ungdomsämnen*. [Bergendoff, "The Swedish Immigrant and the American Way," *Swedish Pioneer Historical Quarterly*, 19 (July, 1968), 153.]
22. For a more comprehensive treatment of this question, see Larry E. Scott, "Passing the Torch: The Development of Scandinavian Studies in American Universities" in Philip J. Anderson *et al.*, eds., *Scandinavian Immigrants and Education in North America* (Chicago, 1994).
23. *Publications of the Society for the Advancement of Scandinavian Study*, 1 (1911-13), 9, 197. Cf. also Joseph Alexis, "The Contribution of Dean Jules Mauritzson in the Advancement of Scandinavian Study," *Scandinavian Studies and Notes*, 11 (1931), 249-252.
24. *Publications of the Society for the Advancement of Scandinavian Study*, 1 (1911-13), 196.

25. The following is based on Alexis, "The Contribution of Dean Jules Mauritzson ..."

26. Cf. the records of "Strindbergarne" in the collections of the Swedish Historical Society of America. In the Minnesota Historical Society, St. Paul, Minnesota.

27. Joseph Alexis, "The Contribution of Dean Jules Mauritzson in the Advancement of Scandinavian Study," and Ernst W. Olson, "Jules Mauritzson: An Appreciation," *Scandinavian Studies and Notes*, 11 (1931), 249-263.

28. Alexis, "The Contribution of Dean Jules Mauritzson ...," 252.

1.

*The Swedish-American – at Work and Play,
at Home and Away*

*Svensk-amerikanen i helg och söcken,
hemma och borta.*

Anders Zorn (Swedish, 1860-1920)

Portrait of Miss Deering, ca. 1893

Graphite, 15-9/16 x 12-5/8" sheet

Gift of Mr. Frank Lufrano, Augustana College Collection

1.

*The Swedish-American –
at Work and Play, at Home and Away*

WHEN I SEEK THIS EVENING TO PRESENT SWEDISH-AMERICANS to a group of their Swedish countrymen, I want first of all to dispel the delusion that they will be of interest because of something unusual in their external appearance or through a marked difference from their kinsmen. Nowadays everything that comes from America gives rise to the most curious notions, possibly because the knowledge of the country is gained largely by caricature. Often these ideas are pure fantasy, though occasionally such characteristics may appear in a real person. The majority of my audience has sometimes run across the big-mouthed, noisy Swedish-American, so called “gentleman,” or his less attractive country-woman, who clearly have not been able to stand the rapid change from Swedish servants to American misters or misses, and who now look with disdain and contempt on everything Swedish, and who, during their temporary visits to their native land, have contributed to this sad and false picture of the Swedes in America. That couple we dismiss with the silence they deserve. In justice I will admit this much, that the two know better than to behave thus in America where similar attempts to seem important fall flat. Such examples suffer suitable and healthy scorn. But – caricature is not type, it only serves to ridicule and warn against. If I had nothing else to offer I would not have dared to stand here this evening. But for my kinsmen here at home in Sweden, who show an increasing interest in the nearly two million brothers and sisters in

the land far in the West, I thought you might like to know about their daily life, about their education, their work, their pastimes, their homelife and associations, what customs and habits they retain of their ancient heritage, and what they have acquired of the new. With this in mind I seek, in the time allotted me, to place before you the image of the Swedish-American at work and play, home and away.

EDUCATION. We find the Swedish-American household moving early in the day. Without any risk of finding the family in bed we could make a visit at 7 a.m. We would find all gathered around the breakfast table, in order that each one might be on time for his or her duty. Let us first follow the children to school to get perhaps just a superficial idea of Swedish-American schooling. Let me first point out that the schooling is always co-educational, and parenthetically let me say that this system does not have the disadvantages which here in Sweden someone is always ready to point out whenever this is mentioned.

The foundation for all instruction, higher or lower, is the public school. It has two divisions – primary, comparable to the Swedish *småskola*, for children between six and ten, and grammar school, for ages ten through fourteen. Those who wish further study continue in high school, where the course is three years, except for those who plan to go to college; these take four years. The students in college are on the average between eighteen and twenty-two years old. The college courses compare with our *högre allmänna läroverk*, plus one or two years of university (most colleges – and all our Swedish ones – have a Preparatory department which one can enter direct from grammar school). The next step from college is the graduate school, which always is connected with a college and is related to it – for example, through the faculty. College and graduate school are termed “university.”

The aim of instruction is not so much to fill the child’s mind with knowledge as to develop its innate qualities, sharpen its perceptiveness, train its memory, etc. In the primary and secondary grades the greatest emphasis is placed on reading, writing, and arithmetic, [the three R’s, as they are called from these subjects. When we call arithmetic one of the three R’s, it is because the word is usually pronounced without the *a*, ’rithmetic. We do not make the mistake of our well-known archbishop who at a graduation said he wanted to impress on the heart of the youth three virtues, and as a help in remembering chose words that, he claimed, began with the same letter: conduct, contentment, diligence!] The American children attain an amazing skill and accuracy especially in mathematics, which naturally serves them very well in such a commercial land as America. I think one characteristic of American education is its emphasis on drawing and its aids. It starts with

modelling in clay (even in the first grade), first with cubes and spheres, then with various kinds of fruits, vegetables, etc.

Drawing is never a copy of pictures, but an immediate reaction to free-standing subjects, or from memory. Children are encouraged to illustrate in fantasy what they read in legend and stories. One can hardly overestimate the pedagogical significance of such teaching. Otherwise the subjects are the usual ones. In grammar school one can choose between Latin and German, in the higher grades between French and Greek, though only if grades in other subjects have been satisfactory. The American schools are dreadfully behind in manual arts, but there are signs that before long this subject may have fought its way to its rightful place among other subjects. In college the lecture method predominates, while question and answer is usual in grammar school. I have the impression that more than, for example in Sweden, there is an attempt to get as full an answer as possible – the students ask as many questions as the teacher.

In primary and grammar school the school year is forty weeks – every day except Saturday from 9:00 to 12:00 in the morning, 1:30 to 3:50 in the afternoon. The three months' vacation is divided into three periods: summer, nine to ten weeks; Christmas, one to two weeks; Easter, one week in April. College and university vacations are about as in Sweden. Concerning the latter I am not speaking in this lecture in any detail because relatively few Swedish students attend these schools. Last year the enrollment at our Swedish-American colleges was 2,211.

We must not think that Swedish-American children and youth spend their vacations idly. In America, rest means only a change of jobs – this concept they learn early and practice constantly. In our Swedish Lutheran congregations there are week-day schools, so-called Swedish schools, where instruction is offered in the reading and writing of the Swedish language and history, and Christian religion. Last summer over 21,000 children were taught by 549 teachers, mostly from our colleges. The cost of these schools was borne naturally by the respective congregations. The name “week-day” school distinguishes it from another kind of school in the congregation, namely, the Sunday school. I have to remind you that Christian religious instruction has no place in the American public schools. Therefore the Church must assume this responsibility. The Sunday school continues through the whole year. The teaching of the catechism and Bible history is usually in Swedish, but there are always some English classes in city churches. Last year in the Augustana Synod – that is, in the Swedish Lutheran churches – almost 60,000 children were enrolled in Sunday schools. Probably half that number, I would estimate, were in all the other Swedish church bodies' Sunday schools.

Ordinarily children who have been confirmed do not attend the summer schools, but seek

some kind of work, in or outside the home. What they earn is spent on clothes, school material, or serves as pocket money, dependent, naturally, on the economic condition of the family. America's greatness and power lie in the fact that work is highly honored, never considered low or demeaning. It is very common that at colleges and universities there is an employment office, run by the institution, that helps students seeking work. Female students can earn room and board by being of help to the lady of the house, even in scrubbing floors, doing laundry, dishwashing, etc. Male students find payment for out-of-doors work, or for duties at the school, such as writing, kitchen work (following the English system, students have their meals in a common dining room, managed by the school), or any kind of work at all. As an example of the attitude of our youth toward work, I can relate that when I was preparing to make this visit to Sweden and wanted to store my furniture, I did not have time to do everything myself. I hired a student for half a day to take up my carpets and beat them. This was nothing very unusual and the student happily received the dollar he thus earned. The child learns early the value of money when he can handle by himself what he earns. I know hardly any family, even those better off, who give their children pocket money, but on the other hand they all will find some way for the children to earn money in the home, by shining shoes, sweeping stairs, shoveling snow, and letting them consider this money as their own to spend as they wish.

In general, upbringing is in an environment of freedom – too much freedom probably, in the view of those who are accustomed to Swedish conditions. As a rule I have not seen anything but good results from this method, and cannot therefore criticize it. Children and youth are allowed a prominent place in the American home, participate in conversation, and very early share the parents' interests. Every fourteen- to fifteen-year-old is a full-fledged politician. The will is freely developed and thereby grows in strength. In sum, the whole process seeks to produce not more or less refined lords and ladies, but industrious and worthy citizens who can be of benefit to the nation in whatever place they may find themselves. To the honor of the Swedish-Americans it can be said that in their new land they are known for the zeal they show in giving their children an education, to the extent that their economic circumstances make possible.

WORK. In the beginning such circumstances are meager in the case of newly arrived immigrants. As a rule they are poor and just because of poverty came to America to create a new future for themselves and their families. Through industry and frugality the new immigrant will in eighty cases out of a hundred be fortunate in this, and the following generation soon raises itself socially and otherwise and is able to give its children even more. There is thus a great difference

between the work the newly arrived immigrant is obliged to take and the work done by the following generation. The former usually has to take what is offered, and as a rule what is offered is neither the easiest nor the best paid. If the immigrant does not have a trade or profession and settles in a city such as Chicago, he hasn't much choice.

The work that most of them try is very strenuous, in orchards or lumber yards where pay for a nine-hour day averages eight to ten dollars a week (27-37 Swedish crowns). Better wages are paid in the summertime for unloading on the docks, when, for example, twelve-hour jobs can earn five dollars. But such jobs are not always available and are also almost unbearable because of the heat. Many times as I have stood watching such work I seemed to read in many countenances nothing more than bitter resentment at having exchanged the admittedly meager livelihood in the homeland for this insufferable hurried slave labor – I find no milder word for it. That feeling unfortunately often resulted in hands – especially those whose form and color still showed that they had been used to altogether other occupations – growing tired, reaching out for the cents or dollars for the work now quitted – and letting these cents roll away at the nearest saloon, as if the gnawing memories and the bitter thoughts could be forgotten for more than the moment. But fortunately there are those who clench their teeth, endure this kind of labor and the equally demanding work of cutting ice. After having gone through this usual immigrant's baptism by fire, and making gradual acquaintance with the new language and conditions, the newcomer can find work of a totally different nature in some of the thousand varied lines which this industrialized country offers. As a rule one cannot do better than ten to twelve dollars a week. However, this is adequate for a family, provided the job is a steady one, and not the kind that may leave the breadwinner idle for months at a time, without income – a situation all too frequent. Anyone good in his trade can soon earn twelve to eighteen dollars a week and feel himself secure.

Already Swedes in the second generation are well represented in various kinds of business, either in their own or as well-paid assistants. They go through business college and find good positions in offices, banks, etc. It is not possible to give exact figures on pay in these cases, for the amounts vary widely from ten to twenty-five dollars or above a week. Some complete their studies either in more practical lines and become engineers or electrical technicians of all kinds, or become physicians, pastors, and lawyers. Swedish physicians are much in demand, and if they prove efficient enjoy an excellent practice. Characteristic of America is the business-like operation by which the physician operates – the reception room is always an office, he engages a bookkeeper to care for accounts and send out bills, etc. You never pay your doctor according to your pleasure – he has a fixed fee, depending on how he estimates his proficiency, one to two dollars for a visit to the office,

two to five dollars for a house call. Specialists with a good reputation charge five and ten dollars. Those who are less well-known or have their practice among people of lower income have to be satisfied with fifty cents at the office and a dollar at home. The medical course seems considerably shorter here than in Sweden – four years after *läroverk* is normal. But a doctor here in Sweden pointed out to me that in addition to the four years there are the one or two intern years that those without private practice spend as assistants in a hospital, as well as the one or two years spent on European study, a custom now almost considered a part of training. So the two systems seem quite equal, though the American may seem somewhat cheaper. I have no reason to speak here of the medical charlatans which sadly flourish here in America, since I confine myself to the Swedish-American situation, which honors our countrymen.

The salary of pastors is usually very low, but they enjoy some privileges unknown in Sweden. For example, they pay half fare on railroads, get some discount on almost everything they buy; physicians seldom charge them more than half price, not only if they are fellow countrymen, but also if the physicians are American. Swedish-American lawyers have so far not attained any prominence in the judiciary, but as counsellors in business establishments or corporations the ablest among them have assured themselves a good income. We need to recall that the realm in which the theoretical and practical talents of lawyers are in demand is in politics. Here the victorious political party rewards its loyal servants by a change of office-holders – a practice pernicious in a high degree, at least from the moral viewpoint. Altogether politics is the cancer of the great and vital Republic. The Swedish-Americans have a reputation as active participants in politics, often with real talent and considerable success, and are among the most honorable and incorruptible politicians.

Before leaving this subject let us take a quick view of another occupation, that of the unmarried woman. Her great influence on the labor market is often seen as something distinctively American and probably was even more so earlier, before European nations followed the American example. As we find the Swedish-American man represented in all occupations, we also find the Swedish woman in all kinds of work available to women. In factories with their less pleasant and often less remunerative work we will meet only those who emigrated at a working age, without education in America, and who therefore never learned to use English fluently. They earn on an average from four to ten dollars a week. We find a second generation as clerks in stores with pay about the same, or as office workers with slightly higher pay. Those who are in fine positions are typists, who have learned stenography and typewriting – if they are good, they can get as much as eighteen dollars a week. There are many teachers in the public schools who are of Swedish ancestry. In a city such as Chicago they have a salary of fifty to one hundred dollars a month. In rural regions

where there is almost a mania that in every family at least one daughter should be trained as a school teacher, the pay, of course, is less, twenty-five to thirty-five dollars a month.

The recent Swedish immigrant girl prefers a place as a servant in a home to one in a factory. There has been so much in Swedish newspapers about the high pay of servant girls – 600-1,200 crowns a year – and recently about their tiring work, that I need not take time to speak about the subject.

If the wages for work in America are high, it is also true that the work is not obtained easily. The working day, it is true, is ordinarily not more than eight hours, but during these hours there is an intensity and driving urgency which is totally unknown in Sweden and soon wears out the worker. If you don't have the chance to see him and his work, or better still join him in it, you can in any case get an idea of it if you see him rushing for his half hour or at most an hour lunch break. With the rest he climbs a three-legged stool, still with outer garments on, before a high counter in a so-called lunchroom. In great haste he ladles up a portion of food, a cup of coffee and a piece of pie, then, still chewing, he hastens back to his office or workplace, whatever it may be. We come to the end of the work day – six o'clock – on which we have looked in on the workplace of our kinsmen in America. We squeeze into a trolley car already overcrowded, where people literally stand or sit on each other. This doesn't hinder the American or his Swedish-born fellow citizen from using the trolley ride for reading his sixteen-page evening paper with the utmost calm and comfort, as he returns to the home we visited this morning. In American cities – we have not yet made any excursions out into the country – the business district is a part on its own. No one lives here, so everyone has a longer or shorter distance to and from work. At night most people are home by six-thirty. Then the family assembles for the main meal, and while the members make their toilets in preparation – for cleanliness is one of the main virtues in America – we use the occasion and quietness to look around in the Swedish-American home.

THE HOME. I have often heard people in Sweden express their fear about living in the terribly high buildings – twenty or more stories – of which they read in the papers. Such a fear is totally groundless. No one lives in the modern skyscrapers. They are used exclusively as office buildings, and are located in the business districts. The bottom floor has stores, the others, offices of all kinds. Hotels would be an exception, but they are not among the highest buildings. I have never seen one above thirteen floors. As far as private dwellings are concerned, they are usually two stories and occupied by one family alone. Those who cannot afford such comfort as to own or rent an entire house can find places to rent in so-called flats. These are not more than three or four

stories at the most. In any case, this disposes of a humorous observation of how intolerable a child's cry can be for a person living on the twenty-second floor of a Chicago building when his sleep is disrupted by the cry of a of a small child living eighteen floors below. That history is a little too American.

The ordinary Swedish-American apartment consists of four rooms and kitchen, parlor, dining room, and two bedrooms. If the family is better off or too large for these quarters, it is possible to find a place with an added family room and bedroom. Only as an exception is there a private room for the man in the house – his work as a rule is outside the home. If the family owns its own small house, the bedrooms are on the second floor. An American home always has a bathroom. Smaller families often get along without a separate dining room, and eat their meals in the kitchen, which in most cases is kept neat and in order. The bedrooms are usually very small. A double bed, a bureau, a wash stand, and a chair, make for a crowded room. In the apartments one bedroom is on one side of the parlor and one next to the dining room, thus adjoining one another. Entering the parlor one confronts an open fireplace with the mantel covered with small trinkets that in my opinion serve only as superfluous decoration, for one never has a fire in this place. Where there is no central heating the apartment is heated by an oven in the most central room. So the fireplace is a caricature of the “home-hearth” which it is supposed to symbolize. Home around the hearth in the Swedish sense is foreign to the American and has no place in America. Furniture consists of a small sofa, which calls up melancholy memories of our lovely, comfortable Swedish sofas, a couple of excellent easy chairs, and one or two equally good rocking chairs – absolutely not like those that in Sweden go under the name of American rocking chairs. One rocking chair has the place of honor in America and is always reserved for the honored guest. Almost every home has some instrument, piano or organ. Carpets cover the floors in all the rooms and along with draperies create a warm, enclosed space. Despite the reservations I have been obliged to mention, the arrangements in American homes make a very good and pleasant impression.

It is in this home that the mother has her daily tasks as the family is scattered in different directions. Since servants are rarely found except in very wealthy homes, large demands are placed on her health and abilities. She must herself prepare food, do dishes, put things in order, scrub, wash, and iron. This is true even of the family that in Sweden might have had two or three servants. But since uncarpeted floors are painted, the cleaning and ordering is somewhat easier. She washes every Monday and irons every Tuesday. The Swedish custom of laundering only every second or third month is unheard of here – why I don't know. When I ask why, the Swedish-American wife always responds to my naive question, “That would not do here.” Every Friday the

whole house must be cleaned. Saturday is baking day. She must be up early every morning to have the oatmeal ready for breakfast. This meal in America is rather substantial and awakens amazement in a *Skåning*. A complete genuine American breakfast consists of fruit, oatmeal, fried bacon or ham, pancakes, and a couple of large cups of coffee. At home this may be somewhat reduced: for instance, an egg may take the place of meat, but the oatmeal cannot be omitted and seldom the pancakes. The pancakes taste very good even this early in the morning – when you get used to it.

Lunch is the next meal, 12 o'clock, and only for the children in school who come home. There will be some heated leftovers and tea and coffee. Bread and butter appears at all three meals. As mentioned, the main meal comes at six or six-thirty in the evening. In middle class homes there are two courses – a meat dish and a dessert, sometimes a piece of pie. Beer, and even more, wine are rarely served – never in the homes of my associates. Water and coffee accompany the meal. I won't venture into culinary details. The Swedish-American kitchen differs greatly, naturally, from the Swedish kitchen. In America there are many new dishes and preparations. Vegetables and sweets play a much greater role than in Sweden, but the products have an excellent taste. Even in what we in Sweden would call the poor working man's home, the food is healthy and abundant. Everything is always nicely served and the whole arrangement, in general, leaves a finer impression than that of the Swedish table. Probably in this connection I should say something about prices, though I have to emphasize that my information applies only to conditions in Chicago. The cost of living in America is about the same as in Sweden, but in view of the higher wages paid to labor, living can be much cheaper. I have made very exact comparisons and can say that the American dollar is the equivalent of 3.70 crowns. In Chicago, an apartment of four rooms and kitchen costs \$15 a month, or 650 crowns a year, while in smaller cities the rent could be 450 crowns a year. In Rock Island I rented a house of five rooms, bath, and kitchen, for approximately 700 crowns. A worker can get a good boarding house room for five dollars a week, or 74 crowns a month. This may sound high to Swedish ears but I would remind you that it is the kind of place anyone would be satisfied with and that wages are higher. You can buy clothes cheaply if you get ready-made. If they are custom made they may be a bit dearer than in Sweden. Taxes, if any, are low. If you add all this together and take into consideration the demand for luxuries of food and drink and other sundries indulged in Sweden with greater or less results in our economy, and if you consider that this indulgence is considerably less in America, then you do not wonder that whoever wants and finds work feels well-off in the great land in the West. I say this without any intention of luring anyone to go there. What I am describing applies to the Swedish-American, not to the immigrants. What the latter confront I have already suggested.

We left our family at the dinner table, and it may be time to rise from it. As soon as this happens the members go off in different directions. The father probably has to attend a meeting of some society, or has something to do in the house. The youth are off to their clubs or societies, or have invitations to go out. Clubs flourish in America, as is well known. But we should not associate these various group meetings with the more or less saloon-like life that may prevail in clubs. I refer rather to the small groups of ten or fifteen friends who get together, for example one evening a week in a home to read, discuss ideas, hear music, and the like, sometimes with, sometimes without treats of coffee, fruit, ice cream, etc. Dancing takes place less frequently than in Sweden. Sports – bicycling, football, lawn tennis, golf – play a prominent role in American recreation and contribute to the development of the cheerful and friendly spirit that characterizes the people, hindering youth from wasting time and energy and joy of life on more destructive activities. Relations between the sexes are free from sentimentality and artificiality, yet not from courtship. This can begin as early as school age. Our long engagements in Sweden are unknown here. Rather, “he keeps company with her,” as it is said, that is, he is her chosen and faithful companion who always takes her home, goes on walks with her, and shows her all kinds of attention. When he can make a home and care for a wife, the two get married, usually at a much earlier age than in Sweden where expectation are much higher. It can of course happen that the chivalrous one changes the object of his affection, but this always seems a bit unfair, especially if the friendship has been of long duration.

Social life in America commonly takes the form of so-called receptions, which take place in the evenings between eight and eleven o’clock, with light refreshments served. The time is spent with games, music, declamations, and readings. It can happen that families sometimes entertain each other at dinner or supper, but never with the excess common in Sweden. Unknown in Sweden are “surprise parties” – events when a whole group of friends descend without warning on a friend’s home. Thus an entire congregation can overwhelm the pastor’s family, or some member who has distinguished himself in service of the congregation. In such a party plans are made weeks in advance, a list is circulated for a gift, which may be money or some purchased present. The women decide how many cakes and how much coffee bread is to be baked and the amount of coffee and sugar which need to be purchased. Then one evening everybody comes together quietly, a wagonload of chairs is assembled, and as a band they move toward the selected victim’s home. The family is surprised in their everyday clothes, the women take possession of the kitchen and soon have the table filled with what they have brought along. Then one of the party gives a short talk and presents the subscribed gift, and the evening is spent in a most congenial atmosphere. Such surprises can often have a charitable purpose, as in the case of someone who is unable to work on

account of sickness and finds himself in dire need. A gift of \$75 or \$100 is most welcome, and even more so the friendliness and love which finds expression in this way.

Sometimes young people spend the evening in the interest of the Church. In the Augustana Synod this activity is entirely voluntary but not on that account less cheerful. It gives rise to a number of societies: sewing societies of various kinds for older and younger women, sick-benefit societies, young people's societies, choirs, etc. Since the work of the local congregation as well as of the great charitable enterprises of the Swedish-American Church with its ten hospitals and seven children's homes, homes for the aged, immigrant homes, and deaconess institutions, rests entirely on voluntary giving, it is necessary to arrange festivals and bazaars for the raising of funds and committees, and these are always in action. One kind of festival much liked is the summer picnic or party in wooded areas. Such events are arranged by single groups – the clubs already mentioned always have at least one such event each year – or by the congregation as a whole, the Sunday School, or one of the societies. Sometimes the participants are satisfied with an excursion to a city park or to some gardens in the vicinity, other times it's out in the country by extra train.

Now finally, we have gotten away from the city and out into the country. I have only a limited time to speak of it but I want to tell of the great number of our kinsmen who have settled there as farmers, and that they are doing well. The land they or their fathers bought thirty or forty years ago for \$4 an acre is now valued at \$75 to \$100 an acre. But between those two prices lies a whole lifetime of hard labor and sacrifice unknown in Sweden, and beyond the knowledge of the rising generation. The large and well built houses in some respects remind us of the Swedish manor houses. Homelife on the farm is not much different from life in the city. Work is unevenly divided between summer and winter. From April until the harvest is completed at the end of August there is a compelling pressure from four in the morning until nine in the evening. But in the winter months the farmer can enjoy rest, for he now has only the daily chores. During the busy season, a good worker can make about \$20 a month (74 crowns), while in winter he may have to find available service for only his keep.

In the country as well as in the city there is an atmosphere of solidity in the Swedish-American homes, an air of contentment and Swedish hospitality, which distinguishes them favorably from their neighbors of other nationalities. Old Swedish customs and habits are constantly being revived and retained. Of course one participates in the celebration of the American national holidays: Independence Day, July 4, Thanksgiving Day (the last Thursday in November); however, the place of honor among the Swedish-Americans is awarded to the old Swedish holidays of Midsummer and Christmas. The former is observed everywhere in outings to open air events, with

maypole and bonfire, but more than anything else, the people try to celebrate Christmas in good old Swedish fashion with the Christmas tree and the traditional Swedish Christmas night. Yes, the English Christmas Saint Nicholas – protective saint of the children and thieves – has accepted the challenge of the honorable old Christmas goat, but his gifts come on Christmas Eve, and I do not know of a single Swedish-American home which has adopted the English custom of stockings on Christmas morning. On Christmas Eve the family members assemble, as completely as possible, in the home; the gifts are carefully wrapped and addressed with more or less humorous inscriptions, and the joy of the evening is heightened by the old folks' telling of memories from the old country. For on that night thoughts turn to Sweden, with more warmth and love than at any other time. Many who in Sweden had only a meager home, and even in the joy of Christmas were not meted much, now wish for the only time during the year to be there, to be able once more to properly celebrate Christmas. For we Swedish-Americans all agree that this is something Americans do not understand. They haven't time to give Christmas more than one day, and when it is over they are immediately back in the rush and clatter of everyday. Naturally we will be caught up in this reckless labor whirlpool and the Swedish Christmas which lasted for weeks will be but a memory. In response we use the brief time we have in making our Christmas celebration as Swedish as possible, and we think ourselves almost in Sweden when all our churches glow with light and we are on our way to the early *Julotta*, at five o'clock in the morning, and if we are in the country and on the road we see the traditional candles in all the windows of wayside houses that front the road.

Directing your eyes to this kind of picture, I come to a close. In the matter of wealth and secure economic foundation, the Swedish-American home has its new country to thank. But beyond the prosaic working days there is a glow of holiday and of the sacred, which gives life its joy and light and warmth – for this we stand in debt to the old homes in the fatherland, which gave so much of their best to the children as they left. That gift we would ever remember, and for it we say to the homes in Sweden, "Thanks." ❀

1.

*Svensk-amerikanen i helg och söcken,
hemma och borta.*

DÅ JAG I AFTON SKALL PRESENTERA svensk-amerikanen för en krets av hans svenska landsmän, ber jag genast att få skingra den bedrägliga villfarelsen att han skall intressera på grund av någon märkvärdighet i sitt yttre uppträdande eller genom någon visst utpräglad olikhet med sina stamförvanter. Med allt vad som från Amerika kommer förknippas ju gärna de mest egendomliga föreställningar – väl beroende därpå att kännedomen om det landet till en mycket stor del är grundad på karikatyrer. Dessa är oftast helt och hållet konstruerade – understundom möta de oss också i verkligheten. Så har nog de flesta bland mina åhörare någon gång träffat på den storskrävande vräkigt uppträdande svensk-amerikanske s.k. gentlemannen, eller hans föga älskvärdare landsmaninna, vilka synbarligen ej förmått bära den hastiga förändringen från svenska tjänare till amerikanska mister eller miss, och med nedlåtenhet och ringaktning se ned på allt svenskt, och som vid sina tillfälliga besök i hemlandet bidra till att giva en så sorglig och osann föreställning om svenskarna i Amerika. Det paret förbigå vi med den tystnad de förtjäna, endast så mycket vill jag i rättvisans namn medgiva att de bägge två merendels veta att uppträda hyggligare i Amerika, där dylika försök att imponera falla jämmerligen platt till marken, och där sådana exemplar hållas i vederbörlig och hälsosam tukt. Men karikatyren är inte typen, den är blott till att skrattas åt och tjäna till varnagel. Hade jag intet annat att visa skulle jag ej stå här i afton.

Men jag har tänkt mig att våra landsmän här hemma i Sverige som visa ett alltjämt stigande deltagande för sina över två miljoner bröder och systrar i landet därborta i västern, möjligen skulle finna intresse i att höra huru dessa senare leva sina dagliga liv, höra något om dessas uppfostran, deras arbete och deras förströelser, deras hemliv och deras umgängesliv, vad de i seder och bruk bibehålla av gammalt fäderneärvt, och vad de tillägnat sig av nytt. Det är i denna tanke jag ber att inom tiden som en föreläsning ställer till förfogande ställa fram bilden av svensk-amerikanen i helg och söcken, hemma och borta.

Vi finna det svensk-amerikanska hemmet i rörelse redan mycket tidigt på dagen. Utan risk att taga familjen på sängen, kunna vi avlägga ett besök klockan sju på morgonen, då vi skulle finna den församlad vid frukostbordet, för att dess olika medlemmar i tid måste kunna hinna till sina respektive sysselsättningar. Låtom oss först följa barnen till skolan för att få någon, om blott helt yttlig, föreställning om svensk-amerikansk uppfostran.

Först vilja vi då erinra oss att samundervisning mellan gossar och flickor alltid äger rum, och inom parentes vill jag nämna att detta sker utan de olägenheter som man i Sverige alltid synes angelägen att påpeka, närhelst detta system bringas på tal.

Bottenskola för all undervisning, lägre som högre, är folkskolan, vilken delas i två avdelningar; the primary school, motsvarande den svenska småskolan och där barnen befinna sig i åldern 6-10 år, samt the grammar school, omfattande åldern 10-14 år. De som önska längre fortsätta studierna gå till högskolan, the high school, där kursen är treårig, utom för dem som härifrån ämna sig till college, vilka måste taga en fyraårig högskolekurs. I college befinna sig de studerande således i regel i en ålder mellan 18-22 år. Beträffande kurserna i college torde de motsvara våra högre allmänna läroverk plus 1 à 2 års universitetsstudier. (De flesta colleges – det är åtminstone förhållandet med alla svenska – hava en särskild högskoleavdelning; the preparatory department, i vilken de studerande kunna komma direkt från folkskolan, the grammar school.) Från college är nästa steg the graduate school, som alltid har sitt eget college och står i omedelbar förbindelse med detta, med åtminstone delvis gemensamma lärarkrafter. College och graduate school kallas universitet.

Undervisningen går ut på icke så mycket att proppa kunskaper i barnet som att utveckla dess själsförmågor, skärpa dess iakttagelseförmåga, öva dess minne o.d. De ämnen på vilka man i folkskolan lägger den allra största vikt äro läsning, skrivning och räkning. (The three R's, de tre r'n, som de kallas efter de engelska benämningarna reading, writing, och arithmetic. Då vi nämna arithmetic som ett av dessa "r", gör vi oss alls icke skyldiga till samma missgrepp som den bekante ärkebiskopen som vid en skolavslutning sade sig vilja lägga tre dygder på ungdomens hjärta, dem

han för bättre hågkomsts skull ville låta alla börja på "f": flit, förnöjsamhet och goda seder, ty arithemic uttalas alltid i dagligt tal utan "a", 'rithmetic). Särskilt i räkning uppnå de amerikanska barnen en häpnadsväckande färdighet och säkerhet – vilket naturligtvis är dem till gagn i ett sådant affärsland som Amerika. Karakteristiskt för den amerikanska undervisningen synes mig vara den vikt man lägger på ritning med vad därtill hör. Undervisningen häri börjar med modellering i lera (allaredan i första året i småskolan) först efter föremål såsom kuber, sfärer e.d., så efter olika sorters frukter, grönsaker och många saker.

Ritning sker aldrig efter planscher utan genast efter fristående föremål eller efter minne och flitigt övad instudering efter fantasien av sagor och berättelser som barnen fått läsa. Den pedagogiska betydelsen av dylik undervisning torde ej kunna överskattas. För övrigt äro läroämnena de vanliga, i folkskolan gives tillfälle att välja mellan tyska och latin och i högskolan meddelas undervisning i franska och grekiska, dock endast för de lärjungar som uppnått ett visst antal betyg-grader i övriga ämnen. Slöjd har ännu en bedrövligt liten plats i de amerikanska skolorna, men åtskilligt tyder på att även det ämnet inom en ej alltför avlägsen framtid skall hava tillkämpat sig sin rättmätiga rang bland andra. I college får undervisningen till större delen föreläsningens form – i folk- och högskola används fråge-och-svar metoden, men jag tycker mig hava funnit att man mer än i t.ex. Sverige lägger vikt på att få så utförliga svar som möjligt. För övrigt fråga lärjungarna minst lika mycket som läraren själv.

Undervisningen pågår i folk-och högskolorna alla dagar utom lördag från 9 till 12 f.m. och halv 2 till halv 4 e.m. under 40 veckor. De tre månadernas ferier äro fördelade på tre mellanterminer: om sommaren 9 à 10 veckor, om julen 1 à 2 veckor samt i slutet av april (observerande av påsken) 1 vecka. Ungefär som i Sverige sträcka sig ferierna vid college och universitet. Angående dessa senare har jag i denna föreläsning icke anledning att tala utförligare då det ju är ett jämförelsevis endast mindre antal svenskar som begagna sig av dem. Antalet studenter vid våra svensk-amerikanska colleges var förlidet år 2,211.

Vi få icke tro att de svensk-amerikanska barnen och ungdomen förnöta sina ferier i sysslolöshet. Vila betyder i Amerika intet annat än ombyte av arbete – något som tidigt läres och övas. Under sommaren pågå i de svenska lutherska församlingarna de s.k. vardagsskolorna, d.v.s. svenska skolor där undervisning meddelas i svenska språkets läsning och skrivning, kristendom och någon svensk historia. Förlidet år sommarundervisades i dessa över 21,000 barn av 549 lärare, till största delen studenter från våra colleges. Kostnaden för dessa skolor bestrides naturligtvis helt och hållet av respektive församling. Namnet vardagsskola är givet till skillnad från ett annat slags församlingsskola, nämligen söndagsskolan. Jag erinrar om att kristendomsundervisning alls icke

förekommer i de amerikanska folkskolorna, varför kyrkan måste helt och hållet taga den om hand. Söndagsskolorna pågå söndagar året runt. Undervisningen (katekes och bibelhistoria) meddelas i regel på svenska – i stadsförsamlingarna finns dock alltid några engelska klasser. Förlidet år undervisades i Augustana-synodens, d.v.s. den svenska lutherska kyrkans, söndagsskolor inemot 60,000 barn – från de övriga svenska kyrkosamfundet saknar jag uppgifter, men skulle tro att de sammanlagt kunna uppvisa åtminstone ett hälften så stort antal.

De barn som konfirmerats och således ej bevista vardagsskolorna söka i regel att under ferierna skaffa sig något arbete inom eller utom hemmet. Förtjänsten används naturligtvis beroende på föräldrarnas ekonomiska ställning till kläder, skolmaterial och handpengar. Det är Amerikas storhet och styrka att arbetet hålles högt i ära och aldrig anses simpelt eller vanhedrande. Vid colleges och universitet är det mycket vanligt att i förbindelse med institutionen står en arbetsbyrå som betjänar arbetssökande studenter. De kvinnliga erhålla t.ex. rum och kost hos någon familj mot det att de gå frun tillhanda, som det heter, men ett dylikt tillhandagående innebär även sådana sysslor som skurning, tvätt och diskning, etc. De manliga kunna få sina förmåner mot förrättande av ute-sysslor som också bereder dem arbete av ett annat slag vid institutionen, t.ex. skrivgöromål o.d., eller inbärande av is och kol i köket (enligt engelskt skolsystem intager studenterna sina måltider i gemensamma matsalar under institutionens förvaltning), eller vad arbete det nu vara må. Såsom exempel på huru lite rädd vår ungdom är för arbete kan jag nämna att då jag stod i begrepp att anträda färden till Sverige och skulle packa in och magasinera mina möbler men ej hann göra allting, fick jag leja en student till att under en halv dag taga upp mattor och piska dem. Det ansågs ej alls som något märkvärdigt och ynglingen ifråga tog med nöje emot den dollar han därmed förtjänade. Barnet får tidigt lära sig penningens värde och att själv handhava vad det förtjänat. Jag vet knappast någon familj, ens bland mera förmögna, som ger sina barn s.k. handpengar, men däremot beredes dem tillfälle i hemmet att förtjäna genom att borsta skor, sopa trappor, skotta snö o.d., och den förtjänsten betraktas såsom deras egen, varmed de får göra efter godtycke.

I allmänhet sker uppfostran mycket i frihet – alltför mycket tycker kanske understundom den som är van endast vid svenska förhållanden, men själv har jag ej sett annat än i regel mycket gott resultat av metoden och kan därför ej klandra den. Barn och ungdom intaga en mycket framskjuten plats i amerikanska hem, deltaga i samtalen, och lära sig att tidigt dela de äldres intressen – varje 14-15-åring är en fullfjädrad politiker t.ex.; deras vilja får utvecklas mycket fritt och växa sig därigenom också stark. För övrigt går hela uppfostran ut på att bilda dem, ej till mer eller mindre fina herrar och damer, men till arbetsamma dugliga medborgare, som kunna gagna sitt land, vilken plats i samhället de än intaga. Och det ländar svensk-amerikanerna till heder att de i sitt nya fosterland är kända för

iver att bereda sina barn en god och sorgfällig uppfostran i den mån deras ekonomiska förhållanden det medgiva.

För den nyligen anlände emigranten är detta i början ej så mycket. Han är i regel fattig och just för fattigdomens skull kommit till Amerika för att där skapa sig och de sina en ny framtid. Genom flit och sparsamhet lyckas honom också detta i 80 fall av 100, och den generation som tar arv efter honom höjer sig snart både socialt och i andra hänseenden, och blir i tillfälle att giva sina efterkommande alltmer. Det är därför en mycket stor skillnad i det arbete som den nyinflyttade emigranten nödgas taga och det som giver följande generationer deras utkomst. Den förra får i allmänhet ta vad som bjuds och det är i regel varken det lättaste eller mest inkomstbringande. Kan han intet yrke eller hantverk bjuds honom om han slår sig ned i en stad som t.ex. Chicago ej så synnerligen mycket att välja på.

Det arbete som de flesta då får försöka sig på är det mycket mödosamma i brädgårdarna och timmerupplagen, och det hårda nottimmarsarbetet betalas i genomsnitt \$ 8 à 10 = 27 à 37 kronor i veckan. Bättre lönar sig om sommaren lossningsarbetet i dockorna då t.ex. en 12 timmars arbete kan inbringa \$ 5, men dels står ju sådant arbete ej alltid till buds, dels är det i den rådande värmen nästan olidligt. Mer än en gång har jag, då jag stått och betraktat detsamma, tyckt mig i mångens anlete läsa ingenting annat än bitter ånger över att hava utbytt den låt vara knappa bärningen i hemlandet mot detta odrägliga, brådiskande arbete – jag finner inte mildare uttryck för det – en känsla som tyvärr ofta resulterar i att händerna, i synnerhet de vilkas form och färg visa att de äro vana vid helt andra sysselsättningar, trötta räckas ut efter de cents eller den dollar deras avbrutna arbete sedan inbringat och på närmsta krog låter den rulla bort, liksom de gnagande minnena och de bittra tankarna kunde dövas mer än för tillfället. Men de finnas lyckligtvis också som bita ihop tänderna och härdar ut både med detta arbetet och det icke mindre påkostande vinterarbetet med att taga upp is och sedan de så lyckligt gått igenom detta emigrantens vanliga elddop kunna de merendels, sedan de blivit något hemma i språket och kommit litet in i förhållandena, skaffa sig i alla avseenden bättre arbete i någon av de tusentals olika branscher ett sådant industrialismens land som Amerika kan erbjuda. I regel mäktar de dock ej driva upp sin veckolön högre än till \$ 10 à 12 = 37 à 45 kr, vilket emellertid mycket väl räcker till för en familj, så vida nämligen det är vad man kallar stadigt arbete och ej sådant som månadsvis lämnar sin man utan sysselsättning och – naturligtvis – utan inkomst, något som tyvärr ej är allt för sällsynt. En i sitt yrke duglig hantverkare kan snart nog förtjäna \$ 12 à 18 = 45 à 65 kr. i veckan och står sig naturligtvis förträffligt därpå.

Redan andra generationens svenskar finna vi talrikt representerade i affärer av olika slag, än såsom sina egna, än såsom väl avlönade biträden. De genomgå hantverksskolor och får goda platser

på kontor, i banker o.d. Att bestämt kunna uppgiva arbetslönen i dessa fall är naturligtvis omöjligt då den varierar i högsta grad från \$ 10-25 = 35-90 kr och däröver i veckan. Somliga fullfölja sina studier antingen i en mera praktisk riktning till ingenjör, elektriker och tekniker av alla slag, som till läkare, präster och jurister. Svenska läkare äro mycket eftersökta och ha – i fall de duger något till – en förträfflig praktik. Karakteristiskt för Amerika är det affärsmässiga sättet varpå läkarna sköta sin praktik: deras mottagningsrum kallas alltid kontor, de hålla sig med bokhållare som föra deras böcker, skriva ut räkningar o.d. Att betala en doktor "efter behag" kommer aldrig ifråga – han har alltid sin bestämda taxa, varierande allt eftersom han uppskattar sin skicklighet: \$ 1 à 2 för ett besök på deras "kontor" och \$ 2 à 5 om man önskar dem till hemmen. Specialister med stort anseende taga respektive \$ 5 à 10 och de som ej kommit i ropet som hava sin praktik bland mindre burgna får nöja sig med 50 cents på kontoret och \$ 1 i hemmen. Deras studiekurs förefaller ju betydligt kortare än vad den är i Sverige: fyra år efter studentexamen är det regelbundna. Men just en läkare här i Sverige påpekade för mig att man till dessa fyra år har att lägga de 1 à 2 år som de merendels utan enskild praktik tillbringa som biträdande läkare å något lasarett samt den 1 à 2 -åriga studieresan till Europa som numera nästan alltid ingår i deras utbildning, varför denna torde taga ungefär lika lång tid som de svenska läkarnas, om den också ställer sig något billigare. Att oroas om det medicinska charlataneri som ännu i betänkelig grad florerar i Amerika har jag ingen anledning då jag rör mig med endast svensk-amerikanska förhållanden, vilket ju länder våra landsmän till heder.

Prästernas avlöning är i allmänhet mycket låg, men de åtnjutna åtskilliga i Sverige okända förmåner, såsom halv biljett på järnvägar, prisnedsättning på nära nog alla varor som de köpa o.d.; läkare ta t.ex. aldrig mer än halvt arvode av dem och detta icke blott landsmän emellan utan även från amerikaners sida. De svensk-amerikanska juristerna ha hittills kanske inte lyckats tillkämpa sig någon mera framskjuten ställning på det strängt juridiska området men då en massa utvägar såsom ombud och rådgivare hos bolag o.d. står dem öppna lyckas de dugligaste ibland dem förskaffa sig en mycket god bärning. Vi må också ihågkomma att de flesta befattningar där en jurist kan göra sig sin teoretiska och praktiska utbildning tillgodo äro politiska belöningar som till trogna tjänare utdelas av det för tillfället härskande politiska partiet, och som vid varje regimskifte byta innehavare, en naturligtvis i högsta måtto och icke minst i moraliskt hänseende fördärvlig praxis. Överhuvudtaget är den amerikanska politiken den stora, livskraftiga republikens kräftsår. Erkänt är dock att de svensk-amerikaner som, oftast med stor talang och rätt mycket framgång, aktivt deltaga i den saken äro att räkna bland de hederligaste och omutligaste politici.

Över ännu ett arbetsfält hava vi att taga en hastig överblick innan vi lämna denna del av vårt ämne: den ogifta kvinnan. Hennes stora insats på arbetsmarknaden anföres ju ofta såsom något för

Amerika utmärkande och var det kanske mer förr innan exemplen därifrån följts i de europeiska länderna. Liksom vi finna den svensk-amerikanske mannen representerad inom alla yrken, så finna vi också svensk-amerikanskor på alla de arbetsfält som stå kvinnor öppna. I fabriken med dess otrevliga om också ej mindre väl avlönade arbete möta oss ej blott de som i arbetsåldern utvandrat från Sverige, ej fått sin uppfostran i Amerika och därför aldrig lärt sig att fullt ledigt och ogenerat röra sig med engelskan – och förtjäna i medeltal från \$ 4-10 = 15-35 kr. i veckan. Andra generationen finna vi som butiksbiträden e.d. med ungefär samma betalning eller som kontorsbiträden, där förtjänsten kan bli något större. Några som ha det alldeles förträffligt äro de s.k. typewriters, som läst stenografi och maskinskrivning – dugliga sådana kunna förtjäna ända till \$ 18 = 66 kr. i veckan. Bland lärarinnorna i de allmänna skolorna finna vi många av svensk börd. I en stad som Chicago ha de en avlöning av från \$ 50-100 = 185-370 kr. i månaden. På landet, där det är en formlig mani att i varje familj åtminstone en av dottrarna skall utbildas till lärarinna är naturligtvis förtjänsten mindre, \$ 25-35 = 80-130 kr. i månaden.

Framför fabriken föredrar den invandrade svenskan att söka plats som tjänsteflicka. Om deras stora löner 600-1,200 kr. om året är så mycket skrivet i svenska tidningar, på senare tid också lyckligtvis om deras stränga, utslitande arbete att jag ej behöver taga upp tiden med att tala om någotdera.

Det gäller för övrigt om allt arbete i Amerika att är lönen stor, så är den ej lättförtjänt. Arbetsdagen är visserligen i regel ej mer än åtta timmar men under dessa pågår arbetet med en intensitet och jäktande brådska som i Sverige är alldeles okänd och som tidigt nog sliter ut sin man. Har man ej tillfälle att se honom eller henne i arbete eller ännu bättre att själv deltaga däri så kan man i alla fall bilda sig en föreställning därom blott man ser dem komma rusande för att begagna sig av sin halvtimme eller på sin höjd timmes middagsrast, då de med ytterplaggen påklädda syns på en trebent stol vid den höga disken i något s.k. lunch-room i största hast sleva i sig en portion mat, en kopp kaffe och en bit paj, för att sedan ännu tuggande springa tillbaka till sitt kontor eller verkstad eller vad det nu vara må.

Vi låta emellertid den arbetsdag under vilken vi nu passat på att titta in till våra landsmän i Amerika i deras olika verksamheter vara slut. Klockan är sex på kvällen – timmen för arbetets slutande. Vi tränga oss i en redan överfylld spårvagn där människor bokstavligen stå och sitta ovanpå varandra, vilket icke hindra amerikanaren och hans svensk-borne landsman att med den lugnaste och hemlighetsfullaste min i världen använda just spårvagnsfärden hem till att läsa sin 16-sidiga aftontidning, och återvända till det hem där vi gjorde vår tidigare morgonvisit. I de amerikanska städerna – vi ha ju ännu icke hunnit göra någon utflykt till landsbygden – är alltid

affärsstaden en stadsdel för sig, där inga människor ha sina hem och alla ha kortare eller längre väg till och från sitt arbete. Vid halv sju torde de flesta vara hemma; då samlas familjen till dagens huvudmåltid och medan dess olika medlemmar göra toilett till densamma – renlighet och snygghet är en av huvuddygdena i Amerika – vilja vi begagna oss av tillfället och ensamheten att se oss om i det svensk-amerikanska hemmet.

Jag har ofta hört personer här hemma i Sverige uttala sin förskräckelse över att vi nödgas bo i de förfärligt höga – 20 våningar eller mer – byggnader om vilka man ibland läser i tidningarna. Denna förskräckelse är emellertid fullkomligt onödig. I de moderna skyskraporna bo inga människor – de förekomma endast i stadens affärscentrum och användas uteslutande till affärslokaler – nedersta våningarna till butiker, de övriga till kontor av alla slag. Undantag bilda naturligtvis hotellen, men dessa är ej heller bland de allra högsta byggnaderna. För min del har jag aldrig sett något högre än 13 våningar. Men vad de privata husen angår, är de i allmänhet ej mer än två våningar, som då bebos av en enda familj. Skulle ens ekonomi förbjuda denna bekvämlighet, att äga eller hyra ett helt hus, så finnas våningar att hyra av s.k. flat buildings, vilka dock icke äro mer än tre, högst fyra våningar höga. Så att i alla händelser brytes udden av Sigurds kvickhet om hur odrägligt barnskrik är, då en person som bodde i 22:a våningen i ett hus i Chicago aldrig fick sova om nätterna för det lilla barnet i en familj som bodde 18 våningar längre ned – den historien är litet för mycket "amerikansk".

En vanlig svensk-amerikansk våning består av fyra rum och kök: förmak, matrum och två sovrum, är familjen riktigt burgen eller för stor att hysas i dessa tillkommer ett vardagsrum och ännu ett sovrum. Blott undantagsvis finns något särskilt rum för herrn i huset som ju i regel har allt sitt arbete utanför hemmet. Då familjen disponerar ett helt litet hus ligga sovrummen i övre våningen. Badrum hör alltid till en amerikansk våning. Mindre familjer nöja sig ofta utan något särskilt matrum och intager sina måltider i köket, som merendels hålles synnerligen snyggt och propert. Sovrummen äro vanligen ytterst små, en dubbel-bädd, en byrå, ett tvättställ och en stol göra dem helt trånga, de ligga i våningarna alltid vid sidan av de andra rummen: t.ex. ett vid sidan om förmaket och ett vid sidan om matrummet. I förmaket uppmärksammar man först ett slags öppen spis med kaminhyllan fullsatt av småsaker; den tjänar blott i mitt tycke till en överflödig dekoration, ty det eldas aldrig i den – våningen uppvärms där det ej finns värmeledning av en illuminationsugn i det mest centrala rummet – och gör närmast intryck av en parodi på "hemmets härd" som den förmodligen skall symbolisera, men vars betydelse är amerikanerna förunderligt främmande – hemliv i den meningen vi svenskar taga det uttrycket har ingen plats i Amerika. Möblemanget utgörs av en liten soffa som väcker vemodiga minnen om våra sköna bekväma svenska soffor, ett par förträffliga länstolar och en eller två icke mindre ypperliga gungstolar – alldeles icke sådana som här

i Sverige gå under namnet "amerikanska gungstolar". Gungstolen är hedersplatsen i Amerika och reserveras alltid för den förnämste gästen. Något instrument, piano eller orgel, förekommer nästan i varje hem. Mattor täcka golven i alla rummen och bidra jämt dörrdraperier att göra ett varmt, ombonat intryck. Trots de befogade i de anmärkningar jag djärvts yttra mot inredningen göra hemmen i Amerika ett mycket gott och trevligt intryck.

Här har nu husmodern sin dagliga gärning under det att familjens övriga medlemmar är spridda åt olika håll. Då tjänare är något ytterst sällsynt utom hos riktigt rikt folk ställes stora krav på hennes flit och arbetsförmåga. Hon får själv laga maten, diska, städa, skura och tvätta och stryka. Detta gäller även familjer i den ställning att de här i Sverige skulle haft ett par tre tjänare. Både städning och skurning kunna dock tagas tämligen lätt: de golv som icke äro täckta av mattor äro målade. Varje måndag har hon tvätt, som hon stryker in om tisdagen – att som i Sverige hava tvätt blott varannan eller var tredje månad förekommer aldrig, varför vet jag inte. Varje fredag är storstädning och varje lördag bak. Hon måste vara uppe tidigt om morgonen för att hava havregröten färdig till frukosten. Detta mål är i Amerika synnerligen bastant och väcker t.o.m. en skånings häpnad. En fullständigt genuint amerikansk frukost består av frukt, havregröt, en rätt av stekt kött, plättar och ett par stora koppar kaffe. I hemmet blir visserligen denna matsedel ofta något reducerad och köttet kan t.ex. utbytas mot ägg, men havregröten saknas aldrig och plättarna högst sällan. Dessa senare smaka förresten förträffligt även så tidigt på morgonen – blott man blir van därvid.

Nästa mål är lunch kl. 12, till vilken vanligtvis blott de barn som gå i skolan komma hem, och utgöres av något uppstekt kött eller någon stuvning samt te eller kaffe. Smör och bröd förekomma till alla målen. Huvudmålet är som sagt det som intages vid sex – halv sju tiden på kvällen. Det består i vardagslag i borgerliga kretsar blott av två rätter: en kötträtt och en efterrätt, vartill ibland kommer ett stycke paj. Bier och ännu mer vin höra till de största sällsyntheter; i de kretsar där jag har rört mig har det aldrig förekommit – vatten och kaffe är vad man dricker till maten. Jag vågar ej ingå i några kulinariska detaljer, det svensk-amerikanska köket skiljer sig naturligtvis rätt mycket från det svenska; en hel del nya rätter och främmande tillagningssätt förekomma, grönsaker och sötsaker spela däri en större roll än i det svenska. Men dess alster smaka förträffligt, maten är även i vad man i Sverige skulle kalla fattigare arbetarfamiljer sund och riklig. Serveringen är alltid ytterst snygg och hela anordningen gör i allmänhet ett finare intryck än det svenska bordet.

Kanske bör jag i detta sammanhang nämna ett ord om levnadsomkostnaderna, därvid betonande att mina uppgifter gälla endast Chicago-förhållanden. Levnadskostnaderna ställa sig i Amerika ungefär som i Sverige och tar man i betraktande de betydligt högre arbetslönerna bliva de

mycket billigare. I allmänhet kan man säga – och jag har gjort mycket samvetsgranna och detaljerade jämförelser i den saken – att \$ 1 i Amerika motsvarar sitt fulla värde i svenskt mynt, d.v.s. ungefär 3,70 kr. En våning på fyra rum och kök kostar i Chicago ungefär \$ 15 i månaden, d.v.s. 650 kr om året, men i mindre städer ställer sig hyran betydligt billigare, ungefär 450 kr. om året. Själv hyr jag i Rock Island ett hus med 5 rum, badrum och kök för ungefär 700 kr. En arbetare kan få inackordering på ett bra boarding-house för \$ 5 i veckan = 74 kr. i månaden, vilket ju i svenska öron låter dyrt, men jag vill erinra dels om att den är av det slag att vem som helst kan vara nöjd därmed, dels om den höga arbetslönen.

Kläder kan man få mycket billiga om man köper färdiggjorda – efter beställning bliva de kanske en obetydlighet dyrare än i Sverige. Skatterna äro små, om ens några. Läger man nu allt detta samman och därtill tar i beräkning att anspråken på lyx i mat och dryck och andra ovanor som utmärka oss svenskar och ställa till mer eller mindre tvingande anspråk på vår ekonomi, i Amerika högeligen reduceras så förvånas man icke att den som vill arbeta och som kan få arbete tycker sig ha det bra i det stora landet i västern, utan att jag därmed med detta vill locka någon enda att fara dit. Vad jag talar i afton gäller svensk-amerikanerna ej emigranten; de svårigheter, som möta dessa jag åtminstone antytt.

Vi lämnade vår familj vid middagsbordet och det kan vara på tiden att vi låta dem resa sig därifrån. Så snart detta skett skingras dess medlemmar åt olika håll. Fadern har kanske något föreningsmöte att besöka eller något litet arbete att utföra i hemmet, ungdomen ger sig av till sina klubbar och föreningar eller kanske till någon bjudning. Klubbväsendet florerar som bekant i Amerika. Vi skola därmed icke alls sambinda föreställningen om särskilda klubblokaler och det mer eller mindre krog-artade liv som hör dit. Vad jag här syftar på är små kottierier på 10 eller 15 vänner som råkas i hemmet t.ex. en kväll varje vecka, läsa, diskutera, musicera o.d. ibland med, ibland utan traktat av kaffe eller frukt eller glace o.d. Dans förekommer mycket mera sällan än i Sverige. Sport – cykel-åkning, fotboll, lawn-tennis, golf-spel o.d. spelar en framstående roll i den amerikanska ungdomens förströelse och bidrar till att utveckla det hurtiga trevliga väsen som kännetecknar den och hindrar den att förnöta tid och krafter och ungdomsglädje på farligare ting. Förhållandet mellan könen är fritt från pjunk och tillgjordhet, ehuru visst icke från kurtis. Sådan börjar allaredan i skolåldern, men våra svenska långa förlovningar äro okända: "han" sällskapar som det heter med "henne" – d.v.s. är den unga flickans korade och trogne riddare som alltid giver följa henne hem, promenerar med henne och visar henne alla möjliga uppmärksamheter, och när han kan skapa ett hem och försörja en hustru gifta de unga sig – vanligen vid mycket tidigare ålder än i Sverige där anspråken på livet är betydligt större. Det händer ju dessförinnan att ridderligheten byter om

föremål men detta anses alltid mindre honnett, åtminstone om det där sällskapet redan varit någon tid.

Sällskapslivet tar i Amerika vanligen formen av s.k. receptions, d.v.s. mottagningar som äga rum på kvällarna t.ex. mellan kl 8-11 och varvid endast förfriskningar av lättare slag serveras. För att fördriva tiden anställs lekar, musiceras, deklameras och läses högt. Naturligtvis händer det också någon gång att några familjer se varandra på middag eller supé – dock alltid utan det svenska överflödet. En i Sverige alldeles okänd företeelse äro de s.k. surprise-parties eller överraskningarna, då en hel vänkrets slår sig tillsammans för att oförmodat besöka någon bekant familj, eller t.ex. en hel församling gör attack mot sin pastorsfamilj eller någon kyrkomedlem som särskilt uppoffrande tagit del i församlingsarbetet. En dylik affär planlägges ett par veckor i förväg, subscriptionslistor cirkulera – man brukar nämligen vanligen medföra någon gåva antingen i form av kontanter eller en inköpt present, fruarna rådgöra om hur många tårter och vetebröd som skola bakas, och hur mycket kaffe och socker skall inköpas. Så samlas man en kväll i största hemlighet, en vagnslast stolar hopsamlade och i samlad tropp tågar man åstad till det utsedda offrets hem. Här överraskar man familjen i djupaste vardagslag, köket tages i besittning av fruarna som snart uppduka de medhavda förfriskningarna, någon av de närvarande håller ett tal och överlämnar den hopsamlade gåvan och kvällen tillbringas i muntraste sinnesstämning. Dyliga surprise-parties hava ofta ett rent välgörande syfte då de t.ex. gälla någon som för sjukdom ej kan arbeta och ser nöden stå förr dörren; en gåva på \$75 à 100 blir då naturligtvis ytterst välkommen och ej mindre den vänlighet och kärlek som så söker sig uttryck.

Något som ofta uppta kvällarna ej minst för ungdomen är den kyrkliga verksamheten som ju i Amerika är fullkomligt frivillig, men därför ej visst icke mindre livlig. Den fördelar sig i arbete för en massa föreningar: syföreningar av olika slag för äldre och yngre, sjukhjälpföreningar, ungdomsföreningar, sångkörer, o.s.v. Då såväl församlingsarbetet som hela den svensk-amerikanska kyrkans stora välgörenhetsverksamhet med sina tre lasarett, sju barnhem, ålderdomshem, emigranthem, och diakonianstalt upprätthålles helt och hållet på frivillighetens väg, gäller det att anordna fester och basarer för nödiga medels insamlande och olika kommittéer för dessa ändamål äro i ständig verksamhet. Ett slags fester som äro mycket gouterade äro sommarens pic-nics eller skogspartier, som anordnas antingen av enskilda kottierier – de förut omtalade klubbarna hålla alltid åtminstone en dylik sådan om året – dels av en hel församling eller dess söndagsskola eller någon dess förening. Än nöjer man sig med någon utflykt i en av stadens parker eller till någon plantering i stadens närhet, än bär det av med extratåg ut på landet.

Och då vi nu äntligen hunnit utom staden till landsbygden – om också tiden ej tillåter mer en

ett ögonblicks uppehåll där – vill jag om den stora skara av landsmän vilka slagit sig ner där såsom farmare blott säga det att de i allmänhet stå sig mycket väl. Den jord de eller deras fäder köpte för 30 à 40 år sedan för \$ 4 per acre är nu värd \$ 75 à 100, men mellan båda dessa summor ligger ett helt liv av i Sverige okänt slit och försakelse, varav de nu uppväxande generationerna dock ej ha någon känning. Gårdarna äro stora och välbyggda – på många ställen påminnande om svenska herrgårdar. Deras hemliv skiljer sig ej mycket från det i städerna. Arbetet är högst ojämnt fördelat på sommar och vinter: från april och till dess skörden i slutet av augusti är inbärgad råder en jäktande brådska från klockan 4 på morgonen till 9 på aftonen, men så vila farmarna sig så mycket mera under vintermånaderna då de ej ha stort annat att göra än de dagliga småsysslorna. Under den bråda tiden erhåller en duglig dräng i lön ungefär \$ 20 i månaden (=74 kr), men under vintern får han hjälpa till med vad litet som finns att göra för endast födan.

Såväl på landet som i städerna vilar över de svensk-amerikanska hemmen en viss prägel av svensk gedigenhet, svensk hustrevnad och svensk gästfrihet som fördelaktigt skiljer dem från deras grannar av annan nationalitet. Gamla svenska seder och bruk upplivas och bibehållas alltjämt. Visserligen deltar man i firandet av de amerikanska nationalfesterna: frihetsdagen den 4 juli och tacksägelsedagen den sista torsdagen i november, men hedersrummet hos svensk-amerikaner intaga dock de gamla svenska högtiderna: midsommar och jul. Den förra firas allmänt med utflykter i det gröna, med majstång och majbrasa, men framför allt söker man fira jul på gammalt gott sätt med julgran och den traditionella svenska julmaten. Visst har det engelska julhelgonet St. Claus – barnens och tjuvarnas skyddspatron – upptagit konkurrensen med den gamla hederliga julbocken, men hans gåvor komma dock [på] julafton, och jag känner intet enda svensk -amerikanskt hem, där det engelska bruket med juldagsmorgonens strumpor vunnit inträde. Julafton samlas så vitt möjligt är de spridda familjemedlemmarna i hemmet. Julklapparna äro ordentligt insvepta och försedda med mer eller mindre humoristiska utanskrifter och aftonens icke minsta nöje beredes av de gamlas berättelser av sina minnen från "gamla landet". Ty till Sverige gå i den kvällen tankarna varmare och kärleksrikare än eljest, och många som här ägde ett det kanske torftigaste hem, där även under julen glädje var mycket knappt tillmätt, önska sig, möjligen för enda gången på hela året, tillbaka dit, blott för att än en gång få fira jul på riktigt. Ty det komma vi svensk -amerikaner alltid överens om att amerikanarna icke förstå sig på. De ge sig inte tid att låta julen räcka mer än en enda dag, och så fort juldagen är över, är allt åter inne i sitt brådska och bullrande vardagsliv. Och vi måste naturligtvis ryckas med av denna det rastlösa arbetets virvel, och den svenska julen som varade i veckor blir blott ett minne. I ersättning använder vi den korta tid vi hava väl och göra allt för att julfirande skall bli så svenskt som möjligt. Och nära på som i Sverige känner man sig om

juldagsmorgonen då alla svenska kyrkor stråla i ljus, och man beger sig åstad till julottan, som alltid hålles klockan 5 på morgonen – i all synnerhet om man befinner sig på landet och under vägen ser de traditionella ljusen i alla utåt landsvägen vettande fönster i de svenska gårdarna.

Och med ett visande hän på den tavlan vill jag sluta. För det materiella välståndet, för sin trygga ekonomiska grundval – därför har det svensk-amerikanska hemmet sitt nya fosterland att tacka. Men för lyckan därinom, för det som skänker livet glädje och ljus och värme, för det som åt vardagligheter ger ett stänk av högtid och helg, därför står det i skuld hos de gamla hemmen i fäderneslandet, vilka givit barnen så mycket av sitt bästa med på färden bort. Det vilja vi alltid minnas, och för det säga vi hemmen i Sverige vårt tack! 🌸

2.

*Chicago – From Open Prairie To a City
of One Million in Fifty Years*

*Chicago – från öde prairie till million-
stad på femtio år*

B.J.O. Nordfeldt (Swedish-American, 1878-1955)

Field Museum #2, 1912

Etching, 9-3/16 x 11-13/16"

Augustana Art Association Acquisition, Augustana College Collection

2.

*Chicago – From Open Prairie
To a City of One Million in Fifty Years*

RECENTLY I READ IN A SWEDISH PAPER an article entitled “American Relics.” It told about the Yankee mania to collect and preserve memorable historical objects, and noted, half humorously, that of a short list not a single item recalled anything over one hundred years. Ironically and good-naturedly the article ended, “Still – make do with what you have.” Now, on the one hand, it is certainly true that, while there are vestiges of a very old civilization on the American continent, the culture of the United States is of recent date and its history fairly brief, and therefore the super-patriotism of Americans appears more than comical when they rate their history as absolutely the most glorious of all and their historical memorials as more beautiful and numerous than those of any other nation. On the other hand, I don’t think it a great disadvantage that the United States is not older – if youth is a defect it is nevertheless one that goes away with time. America – the name by which we usually refer to the United States – is not a land of the Past, and probably need not be ashamed of being the land of the Future. It has nothing remarkable because of its antiquity. Our interest in what comes from America and what is found in America derives from its novelty, its youthful vitality, and its unprecedented pace of development.

This is also true in regard to what, for my part, I consider the greatest marvel in America – Chicago, this wonderful leviathan of a city, whose rapid and enormous development is without

parallel in world history. In fifty years it grew from a wilderness into a city of one million inhabitants and after another twelve years witnessed a doubling of the first million.

Chicago is situated – need I mention it? – on the southwest shore of Lake Michigan, one of the Great Lakes, in the state of Illinois. Though this state touches only a relatively small corner of the lake, its 21-mile city stretches south all the way to Indiana and its incredible growth inspires the inhabitants' hope that it will soon get into Wisconsin. Already it is a popular quip to ask someone who claims to be from Chicago, "What part of Chicago, Indiana or Wisconsin?" It was this site, which in a commercial sense was more important formerly than now, that gave the city its powerful growth, because it was the junction of the busy shipping on the five Great Lakes, which connect with each other and of which Chicago's Lake Michigan is the third in size. It was also the point of departure for trade inland. Also because of the site, it later became the railroad center it is today. It is the terminal for no fewer than 29 railroads, and more than 1,400 trains are dispatched daily from the 6 enormous stations. So it doesn't mean much that the traffic on both the Canadian and American lakes has diminished. About twenty thousand vessels, carrying five million tons, are cleared annually. Chicago's fleet of vessels is about the same as the total number of vessels in all Germany. In any case, Chicago is the heart of the great republic's industry and commerce, and more than any other city has reasons for being called the capital of the United States. It was to this city that the world was invited when in 1893 the discovery of America four hundred years ago was to be celebrated.

Only a hundred years ago this spot was the outlet of a small river into Lake Michigan, to which the Pottawatomie Indians gave the name *Chicagow* – that is, wild onion. It was open country, an almost impenetrable swamp, where the Red Men occasionally pitched their tents. In 1673 a Jesuit by the name of Jacques Marquette visited the place as a missionary, and in the following hundred years there are reports of French missionaries seeking to continue the efforts of Father Marquette. The first person who settled and made his home at the river's outlet was a fugitive slave with the genteel name of Jean Baptiste Pont de Sable. No one knows how he had found his way here from the former owner's plantation, but General Schuyler on a military mission in the summer of 1799 found him here. He lived as a trapper and seems to have thrived on selling furs. Probably he tired of this loneliness, and in 1804 moved to Peoria, after having sold his cabin to John Kinzie, Chicago's first white inhabitant. The previous year, in 1803, Congress had resolved to build a fortified place here which received the name Ft. Dearborn – a name that gave way in 1823 to the original, Chicago. The establishment of this fortification was the reason for Chicago's celebration of its Centennial last fall. It was completed in 1804 and soon surrounded by a number of cabins,

inhabited by hunters and fur trappers who had visited the place, liked it, and settled down. The whole settlement was destroyed by the Indians in a massacre at Fort Dearborn in August 1812. The place lay vacant until 1814, when the government decided to rebuild its fort. One of the surviving former settlers, John Kinzie and his family, returned. For a second time a settlement started. Connections began with villages and towns to the south in Illinois, and Chicago was soon known as an enterprising town. In 1830 there were only twelve houses and some one hundred inhabitants, but by 1835 the number had increased to four hundred buildings and three thousand persons. Two years later, in 1837, the city was incorporated – fifty years later it counted one million.

One might imagine that such a phenomenally quick growth was due to very favorable external circumstances and proceeded quietly and steadily. But in reality few cities have in such a short time fallen victim to so many misfortunes. In 1854 there was a cholera epidemic; in '57, '73, and '94 economic crises proved ruinous. But nothing was so totally devastating as the Great Fire, October 8-9, 1871, which laid an area of 3½ miles in ashes and left one-third of the inhabitants without house and home. On Sunday, October 8, about 8:30 in the evening Mrs. O'Leary lit her lantern and went out to the barn to milk her cow – this was the idyllic, peaceful, and simple beginning of a terrible story. The riddle has supposedly never been solved – the cow kicked over the lantern which ignited the straw. Exhausted firemen fought the blaze through the night and were unable to keep the flames from spreading across the river to the gas works. Everybody saw now that the business district was doomed, but nobody realized that the fire would then spread north and also lay waste this part of the city. A sharp storm arose during the night and sent sparks and burning debris from the burning areas out over a thousand feet. One of the first buildings on the north side to go was the water tower, making it almost impossible to battle the roaring flames. Already in the morning of the ninth the north side lay as a smoking ruin. The fire lasted two days. Seventeen thousand five hundred buildings were in ashes; one hundred thousand people were homeless. The loss was estimated at 1,000 million crowns, and fifty-six insurance companies went bankrupt. But the fire was a Phoenix-event from which Chicago rose again, better built, bolder, and more powerful than ever. It is the speed with which the city recovered after the tragedy which has given Chicago the reputation of the world's most remarkable city.

According to the latest census, taken just last year on the occasion of the Centennial celebration already mentioned, Chicago has 2,230,000 inhabitants, of whom over 200,000 are Swedes. Berlin is considered the most rapidly growing city in Europe – in thirty years Chicago has grown as much as Berlin did in a hundred years. A U.S. paper claims that forty different languages are spoken in Chicago; religious services use twenty. Streets and alleys add up to more than 3,700 miles. The

longest street, Western Avenue, runs in a straight line over twenty miles long.

It is in this monster of a city that we now seek to orientate ourselves and look around. An immense twelve to nineteen [sic.!]-car-long train has brought us here at a speed of 40 miles an hour. The conductor calls out, "South Chicago." We hurry to put on our coats and gather our baggage, unaware that it will take a good half hour before we reach the main station. Within the city the trains do not move so swiftly, though most of the railroads are elevated, at an immense cost, and run on tracks over street crossings. Finally we are there. Outside the station door we are immediately confronted by a swarming mob and an ear-splitting babble – some fifty carriages, cabs, and omnibuses are parked in the space in front of us and in stentorian voices the drivers offer to take us where we want to go. It takes a good deal of self-control and no less strength of arm to keep them from snatching our baggage and forcing us to follow them. The shoe polisher outside the door looks with unmistakeable disdain at our rather shiny shoes and cannot find strong enough words to express his surprise that we would appear in such shoes in a city like Chicago; paper boys shout in our ears about the extra which describes the latest murder on Clark Street or the newest scandal on the stock exchange; the street hawker with his open chest lures us with shoelaces, eye glasses, diamond pins, and lead pencils; the lemonade and fruit sellers at one corner try to outbid the traffic noise and drivers' shouting and the vexing music of the Salvation Army nearby; it goes better for the Italian who carelessly maneuvers his banana cart in the mob – his prolonged cry almost pierces the incessant clang of the bells on the trolley cars. We now feel ourselves dizzy and can understand why Chicago needs 3,200 policemen to keep order, but I hasten to inform you that they will not cross two straws to help you if you have any interest in being run over or squeezed to death.

When anyone offers you something, the customary polite phrase is, "Help yourself," the equivalent of our Swedish "*Var så god.*" What this phrase implies has so worked itself into the consciousness of the American people that it has become the principle of its whole life. If you don't take care of your own life, surely nobody else will do it. (The year before my first arrival in Chicago I had spent some time in Berlin. There I often became angry at the way police directed traffic by depriving the individual of all freedom in standing and walking. It was in Chicago I learned to appreciate the authorities' concern about the individual.) Of course, at certain of the most crowded street crossings there are a couple of policemen who occasionally halt the stream of drivers long enough to permit pedestrians to rush from one side of the street to the other, but in general they look on the traffic confusion with the same interest as do other idle onlookers. (Parenthetically I claim that the Chicago police form the most corrupt corps in the world – it considers its main purpose to turn its back on law-breakers and to harass all peaceful but less generous citizens. Let me

remove any suspicion that I have been involved in any brawl with them. It is not vengeance that motivates this harsh judgement, but my own observation and the experience of others.)

We escape all danger by speedily getting into a cab, whose driver, on the back of the top of the vehicle, shows wonderful unconcern about the life and limb of ourselves and other passengers as he drives us quickly to one of the 290 hotels in Chicago. For example, Great Northern, which is not the most elegant, hardly the tallest, though it occupies a whole block and has thirteen stories. It is centrally located, opposite the stately palace-like post office, and is typically American. We can get rooms here on the European plan, which means that meals are not included, as the American plan requires. The immense lobby is filled on three sides by newsstands, telegraph office, telephone room, barber shop and hairdressers, shoeshine parlor – for ten cents your shoes can be polished to look as if they were lacquered – laundry office, where you can leave your clothes and on the following day have them returned clean and in order, also a tailor shop where your clothes can be pressed free of wrinkles caused in packing. On the fourth side, opposite the entrance, is a high counter in front of the porter's office, and there we quickly and gladly get a room. A Negro takes our hand baggage and one of eight elevators takes us up to our room. As we pass we see the greater part of the second floor, containing dining rooms, cafe and smoking rooms, ladies' parlor, and the library.

Even though we have our room on the top floor we look in vain for any wide view, not because other higher buildings shut us out, but because of a thick blanket of smoke from Chicago's more than 20,000 factories (to say nothing of all its other smokestacks), which always lies over the city and even in America makes for a close horizon. This intense smoke from coal is one of Chicago's greatest annoyances and anxieties, on whose removal inventors to date have applied their attention in vain. It is unbearable on hot summer days when the thermometer registers thirty-five degrees Celsius in the shade and perspiration runs over the face in black lines. But in rainy weather, it is even worse. I remember well how, on my first morning in Chicago, I went out for a walk to see the city, turned back from the first street I had entered because I thought there must be a fire, only to discover quickly that the smoke was just as thick in all the streets of the business district. It was not as bad in the more distant quarters, with well-built dwellings.

It is true of Chicago and of most large cities in America that the business district is an area by itself where people do not live. If in Chicago you want to buy something you talk about "going downtown." For the present we leave this district and visit the area of residences in whichever direction we choose – North side, South side, West side (the city is divided by the Chicago river, Lake Michigan being on the East). We have to pass by the river. The river has its own history. Originally it emptied into Lake Michigan and carried with it the city's sewage (the sewer pipes

measured over 1,300 miles), with the result that the lake water was barely fit to drink. But it was the lake which Chicago depended on for drinking water, and it had spent an enormous amount of money on its water system. The total length of its pipes was over 170,000 miles, and the ten pumping stations delivered over 1,373 million liters per day. The city was not happy, then, to hear the taunts of visitors about the quality of its drinking water. To solve the problem and escape criticism the city built a canal at the neat cost of 13,800,055,965 crowns, which reverses the flow of water into Lake Michigan and turns it to the Illinois River and then on to the Mississippi. One finds that Chicago denies itself nothing. Begun in 1892, the canal was completed in 1900.

Well – this river which formerly was Chicago’s disgrace, but now its pride – meets us whether in tunnels where trolleys also go, on water in some ferry, or on passenger or vehicle bridge, or a story higher on a railroad bridge. This traffic on four levels, if we may so describe it, may help us to imagine Chicago’s versatility.

As soon as we cross the river and are on the North side – our choice because most of the Swedish people live there – the appearance of the city changes. The monster skyscrapers disappear, factories become less frequent, business places and stores are concentrated on a few streets only, while other streets take on a more boulevard-like look, becoming more elegant with a double line of trees, and wide sidewalks and asphalt pavement. The outstanding boulevard is Lake Shore Drive (in Sweden we would call it *Strandvägen*) which leads to Lincoln Park, along which the homes of millionaires rise. The drive follows the lake, and the streets that run parallel to it decrease in elegance and rental costs the further inland they are. Gradually the residences give way to flat buildings, the private two-, or at most three-story houses, where a single family may rent one floor. I have often heard persons here in Sweden express their fear of having to live in those frightfully high buildings twenty or more stories, of which one reads in the papers. Such a fear is groundless. No one lives in the modern skyscrapers – they are found only in the commercial district and are used only for business purposes. Dwellings are usually only two stories and are occupied by a single family. People who cannot afford the comfort of owning or renting an entire small house can find floors in the apartment buildings, which are not more than three or at most four stories high. In any case, the point of Sigurd’s joke is lost – the story of the unendurable child’s cry which made it impossible for a person on the twenty-second floor to sleep because of the child in the family eighteen floors beneath – that story is a little too American. On the streets of the finer residences trucks of any kind are not allowed – only coaches and automobiles may use them, and bicycles, if anyone is old-fashioned enough to use bicycles.

Lake Shore Drive affords a lively scene during the promenade period, after dinner, seven to

eight in the evening, when Chicago's so-called higher class goes for a walk. Similar opportunities occur on other elite boulevards – Grand, Drexel, Jackson, Humboldt, and others. The buildings along these and equally prominent streets are very expensive, some very attractive and stylish, but some too clumsy in relation to their size. The most impressive private residence in Chicago is without doubt that of Potter Palmer. He was one of those who I used to think were wholly imaginary figures who started their careers by selling buttons and laces in Chicago streets. Whatever he earned he invested in what was considered worthless land along the swampy edge of the present Lake Shore Drive, and he became one of Chicago's wealthiest men, and his castle-like residence is on the list of places to be visited by foreign dignitaries when accidentally they find themselves in Chicago.

The less prominent streets leave much to be desired in respect to order and neatness. The walks are made of planks, very poorly nailed together, and the streets are covered with wooden blocks about the size of our dressed stones. On festive occasions and election days long stretches of these are torn up in young Chicago, not to serve as projectiles by opposing political parties, but for great bonfires, which are lit even in between the rows of houses. In this innocent fun which often causes many fires, the police never interfere – that might look like a shameful encroachment on the precious freedom of the individual. In view of such damages one can easily picture the resulting condition of the streets. Riding on them means the worst shaking I have ever experienced. Nor are they any better in regard to cleanliness. True, it is rumored that sometimes they are swept, but for this there is no basis. With my own eyes I have seen a dead horse lie in July at the intersection of two busy streets, and when one morning we felt a deep sense of loss at its disappearance no one could understand who had done away with it. This was right in the Swedish neighborhood – granted, one of the poorer, but it is indescribably worse in the Italian and Polish quarters, not to mention the Negro. Of course every year large sums are allotted to the city's department of street cleaning, but these sums presumably land with others in the aldermen's deep pockets. One gets a little insight into Chicago's administration when one hears that the aldermen, who until a few years ago had a salary of only three dollars a week, could withdraw their remuneration after a few years and with a nice little savings account have real wealth. I actually know a person who offered a bribe of thirty thousand dollars and other legal means to get elected alderman and command the great yearly income of \$156. Hoping to set a limit for corruption, the city decided, I think it was last fall, that the salary should be twelve hundred dollars a year.

But Chicago seems to have inexhaustible resources. For however many millions may be wasted, it has more to use for the progress and beautification of the city. Just its immense and really

exceptional park system requires huge sums. The nine large parks cover a surface of 600 hectares and are of incalculable value for the people who might otherwise never have the opportunity to enjoy flowers and greensward and fresh air. Despite the freedom to walk and lie on the grass, the lawns are always in the best of order and with the attractive flower gardens offer a real pleasure to the eye. The largest park is Jackson, where the World's Fair was situated, but undeniably the most beautiful is Lincoln Park, among whose statues is one of Linné, erected a decade ago by the Swedes of Chicago. It contains also a zoo – the largest in the United States.

The further one goes toward the end of the city the less frequent are the houses. Within its present boundaries, Chicago easily has room for yet a million people, and will never be as jammed together as Sweden. I don't know of a single street, even the worst, that is less than fifteen meters wide.

The most crowded area is the business district, not because the streets are narrower, rather the contrary. But the prices of the cheapest property (merely 25 feet wide) range around 450,000 crowns and permit no waste of space. When the property owners could not spread out their great buildings, they strove to extend them upwards. From an aesthetic point of view the skyscrapers are a monstrosity. Their birthplace is Chicago and their type is called the Chicago system. Someone has described this kind of building as a "steel bridge set on its end while passenger vehicles shoot up and down in it." Over the past thousands of years every large building in the world has been erected with enormously thick masonry in order to support the inner core of floors and rooms. In the skyscrapers an inner core of steel is first built to support the outer walls of masonry. "Such a building is the work of engineers, not architects, with stone veneer," Stannard Baker says.

The building of a modern skyscraper is an immense project full of difficult problems, more taxing than those which confront the builders of a great steamship, a large bridge, or a railroad. Not the least of the problems is the foundation. In New York most structures go deep down to bedrock, 70 feet below the surface. In Chicago there is no such foundation, only soft sand and mud. Here the structure rests on what can be called floats, which consist of great logs or poles driven straight down, or of beams laid across each other, over which cement is poured to form a tremendous core of iron and stone. In case the colossus should sink too much, methods are employed to raise it by hydraulic pressure and inject a steel packing. The engineer-architect must know how much the whole and each part of it will weigh so that the weight will be evenly distributed over the foundation, lest everything tumble over. He must estimate the "living weight" that the building will have to carry, *e.g.*, furniture, cabinets, as well as the persons involved, and how much stress each steel beam, column, or rivet can tolerate. He must figure out how strongly the winds may blow against

his structure and from what direction the most violent can come, calculate the vibration from horses' hoofs and heavy wagons on the streets outside, take precautionary measures against possible fires – one of the most difficult problems – make provision for necessary ventilation, illumination, etc., etc. The tallest building in Chicago has only twenty floors; in New York there is one of thirty floors with 950 rooms. Such buildings have as complete an electrical system as a railroad and a complex one that automatically opens and closes the doors of the elevators and indicates the position of the car as it ascends or descends. Provision is made for possible accidents that could crash the car. The Chicago building has eighteen elevators, of which eight are express cars that do not stop before the tenth floor. Each skyscraper has its own telegram office, messenger service, and postal facilities. On whatever floor guests may be, they can drop their letters into a chute of iron and glass and the letters will fall into a box on the bottom floor. There are toilets, barber and hair dressing shops, banks, restaurants, paper and cigar stores, so that people can spend their whole time in the place and care for all their needs without having to go out through the revolving doors at the entrance. Naturally not every house in the Chicago business center is a skyscraper – at the beginning of this year the number of structures over ten stories was only seventy-six. This means that they rise like grotesque towers above the surrounding five- to nine-story buildings.

Here Chicago's immense business activity is concentrated. Here are its fifty-one banks, its innumerable offices of all kinds, its colossal stores, of which the largest employs four thousand clerks and in which one can buy almost anything: garden tools and delicatessen items, shoes and books, toys and clothes, kitchen ware and ladies' hats, flowers and furniture, axes and all kinds of tools, curtains, and cigars. Such a store occupies a whole building of seven to ten stories, has its own restaurant and café for the convenience of its customers, not to mention writing rooms and ladies' parlors. The newest of that kind of service, which I saw just before I left Chicago last fall, was a children's playroom on one of the floors where the mothers could leave their children in the care of trained personnel while they did their shopping. For the little ones it was a veritable paradise with swings and hammocks, sand boxes, and small dam with a boat. This costly venture doubtless paid for itself, for the children could borrow these toys as long as they were there, thus making it an excellent advertisement for that section of the store as well as providing a source of income. For when the mothers came to get their children, the children broke into tears at having to leave the prized objects, and the soft-hearted parent had to buy something to quiet them.

These stores are always filled with swarming crowds and I think not at all incredible what I heard from one of the personnel that the annual turnover amounted to over 185 million crowns. Advertising and window displays are driven to pyramidal heights in America and especially in

Chicago. People advertise not only in daily papers and by handbills, but also by “sandwich-men” who wander along the streets with one placard on the back and one on the chest, sometimes to call attention to someone on stilts of several meters, or to an elevated perch on a wagon where a noisy band is performing. Advertising has developed into a real art, and it is an aesthetic experience to walk down, for example, State Street, some evening during the Christmas season.

I won't even attempt to describe traffic on Chicago streets. As an illustration I can mention that during the year 1901 the Chicago trolley cars carried daily over 900,000 passengers and the elevated trains more than 260,000 – a sum of about 1,200,000. I know that these figures from Chicago's public statistics seem typically American in extravagance, but I would emphasize that almost everybody is counted twice, many even three times, that those who ride the elevated also use the trolley within the city, and that the numbers include visitors who come to the city by the thousands. To meet the demands of such traffic, the electric elevated trains run every four minutes, and the trolleys, which are either cable or electric and often combined into a two- or four-car train, pass every 1½ minutes on the busiest streets.

To go into any detail on Chicago's commercial life would require more time than I have and beyond what I have the right to expect would be of interest to my hearers. In regard to the world-renowned stockyards which are on the South Side I will only mention that they extend over 400 acres with room for 75,000 cattle, 300,000 hogs, 80,000 sheep, and 6,000 horses. One of the firms here is Swift, which slaughters 240 cattle per hour and produces 110,000 sausages each day.

Chicago's excellent Post Office deserves special mention. The central station controls 248 branch stations, over 3,300 persons are employed, and in 1901 over 362 million letters were delivered. The letter boxes are emptied twenty-six times daily in the business district and the mail delivered six times a day. In the rest of the city, the mail is collected twelve times and delivered three times daily.

I have now let so many fabulous figures buzz around in the ears of my hearers that I hardly dare add to them. Otherwise I could speak of the 1,000 dentists and 4,000 physicians in Chicago, of the nearly 3,000 fatal accidents in 1901, or of the 39 cemeteries, or of the 6,053 new buildings in 1901, of the 6,136 fires – about 19 every day, and of the 69,442 persons arrested.

Chicago's spiritual and intellectual development has in some ways kept pace with the material, in others not. Its school system may be among the best in the world and wins increased recognition even in Europe. Chicago has two universities, Northwestern with 285 professors and 3,600 students, and the University of Chicago with 323 professors and 4,500 students. The latter is world famous through the magnificent donations of Rockefeller the oil-king, amounting to \$10

million. Also, there is a technical institute, a law school, 13 medical colleges, and seven theological seminaries.

Chicago counts 950 churches of various kinds. Of these 150 are Methodist, 113 Roman Catholic, 76 Lutheran, of which 27 are Swedish (thus three times more than in Stockholm). I do not have figures from the other Swedish denominations. The 22 synagogues would suggest that Chicago is not anti-Semitic.

Six hundred thirty-seven papers and journals are published in Chicago. The larger dailies are very large, about the size of *Svenska Dagbladet* plus sixteen pages, but the Sunday edition may vary from forty to sixty pages. One cannot deny, after becoming used to American sensationalism, that they are well edited, easily read, and the contents helpfully arranged. They do not always bear witness to any cultural advancement. In one of the more respected newspapers which I chose in haste I find no less than eight advertisements for fortune tellers.

One would hardly believe that it is as much a book-loving city as it is. Besides the university libraries (the University of Chicago has 340,000 books) and special collections, there are three larger libraries with a sum of 625,00 volumes, not counting pamphlets. Two libraries, Newberry and Crerar, were founded by men whose names they bear. The third is the city library, which has recently moved into its new palatial building, in my estimation the most beautiful and in all respects the most artistic in all Chicago. This library is the most frequented – in 1901 by 360,000 persons, not including visitors in the room for daily papers. Some of the latter are those whose interest consists of an excuse to sit and rest and warm themselves, unfortunate beings without a home, who after a cold and sleepless night on the Chicago streets rush into the reading room as soon as it opens at nine o'clock in the morning. Once in the warmth they fall asleep. The orderlies unmercifully awaken them but allow them to remain if they have a book in front of them.

In the realm of the arts Chicago lags far behind. The stage plays in the twenty-two theaters are generally below all criticism, centered on stage decoration and machinery with a lot of clap-trap. I have been in the theater twice. The first time there was something with the characteristic title *The Great Diamond Robbery*. What it was I saw the second time I don't even remember, but I recall that one time the hero was bound in front of a gun opening on a warship and his enemies planned that the hidden cannon would make a "beautiful death." But at the last moment a noble hand turned the cannon so that amid the frenzied applause of the viewers the shot went into the wings. I hope it hit the playwright. Since then I haven't been in a theater in America.

The Chicago Museum of Art has some things of value, especially of French and Dutch masters, but the collection is not large. Its greatest importance lies in the exhibitions it arranges

from time to time. For example, the works of Tissot and other masters have been shown. A few years ago there was a Swedish exhibition featuring Zorn, Liljefors, and Carl Larsson. But in general it is quite true that there is not much interest in Chicago, certainly not on the part of the public, in the arts. I don't think I can overestimate this wonderful city and its potentiality, so it is my firm conviction that when it reaches maturity and grows away from its gangsterish rudeness which in many ways still characterizes it, and acquires a sure economic foundation which is necessary for a higher culture, then some of the loveliest and finest flowers will spring up in this rich earth. Until then it remains true that it is primarily a materialistic city.

I remember Chicago as I saw it for the first time when I approached it after a twenty-four-hour train trip from New York. Even a few hours before we came into the city there appeared immense clouds of smoke on the endless prairie which against a glorious sunset now and then assumed fantastic shapes of gigantic monsters. The conductor informed me that this was Chicago. It was a gorgeous spectacle but it reminded me of Grotte's mill of which Victor Rydberg wrote – the mill that was fed with human beings and milled gold. That memory became a frightening hallucination when I had gotten off the train into the crowd and noise and smoke. I felt myself gripped by incredibly strong arms which irresistibly drew me down into the whirlpool.

But I have seen Chicago otherwise, when on a (for us Northerners) rare dark summer evening you approach the city from the lake, and the horizon lies before you and along it stretch for miles upon miles the lines of innumerable lights, as lovely as a dream castle, more wonderful than even the Orientals' rich fantasy could create in *Arabian Nights*. And is there not a shimmer of fairy tales to be found surrounding this the most prosaic and every-day-gray city – Chicago? 🌃

2.

Chicago – från öde prairie till million-stad på femtio år

FÖR NÅGRA VECKOR SEDAN LÄSTE JAG I EN SVENSK TIDNING en artikel under rubriken: "Amerikanska relikier." Däri omtalades Yankees vurm att samla och bevara historiskt minnesrika föremål och skämtades smått över den korta historia som även de äldsta bland dessa erinrade om; intet enda var stort mer än 100 år gammalt och ironiskt välvilligt slöt uppsatsen: "Ändå något, sa den som fick se Åmål." Nu är det å ena sidan alldeles obestridligt dels att om också man på den amerikanska kontinenten funnit spår av en mycket gammal civilisation, just Förenta Staternas kultur är av helt ungt datum och dess nations historia skäligen kort, dels att mot detta faktum den amerikanska patriotismen ter sig mer än löjlig, då den räknar sin historia som den absolut ärorikaste något land kan uppvisa och sina historiska minnen icke blott såsom de vackraste utan också till antalet vida överstigande någon annan nations. Men å andra sidan vet jag inte om det bör anses såsom någon så stor brist att Förenta Staterna icke äro äldre – är ungdom ett fel så är det i alla händelser ett fel som går bort med tiden. Amerika – och med det namnet syftar man ju vanligtvis endast på Förenta Staterna, är intet forntidens land – kanske behöver det inte allt för mycket blygas över att i stället vara framtidens land. Det har ej några på grund av sin ålder intressanta märkvärdigheter att uppvisa, kring vad från Amerika kommer såväl som kring vad i Amerika finns knyter sig intresset på grund av dess nyhet, dess ungdomliga livskraft och dess oerhört

snabba utveckling. – Detta gäller också vad jag för min del anser för det märkvärdigaste i hela Amerika – Chicago, detta underbara vidunder till stad, vars hastiga enorma utveckling står utan motstycke i världshistorien, i det den faktiskt på femtio år växt upp i ödemarken till millionstad och efter ytterligare 12 år såg denna million i sitt invånarantal fördubblad.

Chicago är beläget – behöver jag nämna det – vid sydvästra stranden av den stora Lake Michigan i staten Illinois. Då det endast är med ett relativt litet hörn nämnda stat når fram till sjön sträcker sig emellertid den tre svenska mil långa staden i söder ända till gränsen av Indiana och dess oerhörda tillväxt ger invånarna gott hopp om att den snart i norr skall i sträcka sig in i Wisconsin. Redan nu är det en mycket använd kvickhet att, då en person säger sig vara från Chicago, fråga: "Vilken del av Chicago, Indiana eller Wisconsin?" Det är helt säkert detta sitt läge, som i merkantilt hänseende förr var vida betydelsefullare än nu, enär det bildade en föreningspunkt mellan den livliga sjöfarten på de med varandra förbundna fem väldiga insjöarna av vilka Michigan är den tredje i storlek, och handeln inåt landet, Chicago till stor del har att tacka för sitt kraftiga uppsving. På grund av detta sitt läge blev det också senare det järnvägscentrum som det nu är. Icke mindre än 29 järnvägar leda dit och över 1,400 tåg expedieras dagligen vid dess sex kolossala järnvägshuvudstationer. Man utklarar årligen omkring 20,000 fartyg med en last av ungefär fem miljoner ton. Chicagos handelsflotta är ungefär så stor som hela Tyska Rikets. Det betyder därför icke så mycket att sjöfarten på så väl de canadensiska som de amerikanska sjöarna nu avtagit – som Chicago ligger är det i alla fall den stora republikens hjärta i industriellt och merkantilt hänseende och torde mer än någon annan stad göra skäl för sig såsom Förenta Staternas huvudstad. Också var det hit världen inbjöds, när Amerika år 1893 skulle fira 400-årsminnet av sin upptäckt.

För blott hundra år sedan var platsen där den lilla flod, åt vilken Pottawatomi-indianerna givit namnet Chicagon – d.ä. vild lök – rinner ut i Michigan-sjön endast en ödemark, ett nästan ogenomträngligt moras, där den röde mannen ibland slog upp sitt tillfälliga läger. Allaredan år 1673 hade en jesuitpater vid namn Jacques Marquette i missionssyfte besökt platsen och under de följande hundra åren höra vi allt emellanåt om besök av franska missionärer som fortsatte fader Marquettes arbete. Den första människa som på allvar slog sig ned vid Chicago-flodens mynning och där fann sitt hem var en förrymd negerlav med det gentilt klingande namnet Jean Baptiste Pont de Sable. Hur han från sin forne herres plantage hittat hit, vet ingen, men här fann honom överste Schuyler under en militärexpedition sommaren 1799. Han levde som trapper och tyckes hava drivit en ganska omfattande pälshandel, men antagligen trött på ensamheten flyttade han 1804 till Peoria, sedan han sålt sin hydda till John Kinzie – Chicagos förste vite invånare. Föregående år – 1803 – hade i enlighet med kongressens beslut, begynts anläggandet av en befästad plats som fick namnet

Fort Dearborn – ett namn som först 1823 utträngdes av det ursprungliga namnet Chicago. Det är denna fästnings anläggande som givit Chicago anledning att just i höst fira 100-års jubileum. Den fullbordades år 1804 och omgavs snart av en liten samling blockhus, bebodda av jägare och pälshandlare som tillfälligtvis besökt platsen, funnit behag i den och slagit sig ned där. Hela det lilla settlementet förstördes emellertid av indianerna under den blodiga massakern vid Fort Dearborn i augusti 1812 och platsen låg öde som fordom till 1814 då regeringen beslöt återuppbyggandet av fästningen och då en av de kvarvarande gamla settlarna, den förut nämnde John Kinzie, med sin familj återvände dit och platsen började befolkas för andra gången. Förbindelser öppnades med byar och städer i södra Illinois, emigrantströmmen drog sig allt mer åt väster och Chicago blev snart känt som en driftig liten ort. Visserligen fanns där år 1830 endast 12 hus och 100 invånare – men redan år 1835 hade byggnadernas antal stigit till omkring 400 om invånarnas till något över 3000. Två år senare – 1837 – fick det stadsrättigheter – 50 år senare räknade det över en million invånare.

Man skulle vilja antaga att denna fenomenalt hastiga tillväxt berott på en under de mest gynnsamma yttre omständigheter jämnt och lugnt fortskridande utveckling. Få städer torde emellertid inom en så kort tidrymd hava varit hemsökta av så många olyckor. Men av alla – den härjande koleraepidemien av 1854, de ruinerande ekonomiska kriserna särskilt åren '57, '73 och '94 inberäknade – var ingen så totalt ödeläggande som den stora eldsvådan 8-9 oktober 1871 som på en sträcka av en halv svensk mil lade staden i aska och lämnade 1/3 av invånarna utan hus och hem. Söndagen den 8 oktober klockan halv nio på kvällen tände Mrs. O'Leary en lykta och gick ut i stallet för att mjölka sin ko – så lyder den idylliskt fredliga och enkla begynnelsen till denna hemska historia. Man antar gåtan har aldrig blivit riktigt tillfredsställande löst – att kon sparkat till lyktan, som antänt halmen. Innan den av en stor eldsvåda, som räckt hela föregående natten, uttröttade brandkåren hunnit till platsen hade elden spritt sig till det på andra sidan floden liggande gasverket. Från nu var – det insåg alla – hela affärsdelen av staden dömd till undergång, men ingen anade att elden skulle överskrida floden åt norr och ödelägga även hela den stadsdelen. På natten uppstod emellertid en stickande storm som från de brinnande kvarteren slungade eldbränder och gnistor över en sträcka av tusentals fot. En bland de första byggnaderna på den s.k. nordsidan som förstördes var vattenledningsverket och sedan fanns knappt någon möjlighet att bekämpa det rasande elementet. Redan på förmiddagen den 9 oktober låg även hela nordsidan som en rykande hög av ruiner. Två dygn härjade elden, 17,500 byggnader lades i aska, 100,000 människor stod hemlösa, förlusten värderades till över 1,000 millioner kronor och 56 brandförsäkringsbolag ruinerades. Men branden blev ett Fenix-bål ur vilket Chicago reste sig, mer välbyggt, driftigare och livskraftigare än någonsin, och närmast är det dess hastiga enorma utveckling efter eldsolyckan, som

förskaffat Chicago dess rykte som världens märkvärdigaste stad.

Enligt den senaste folkräkningen anställd just i år med anledning av det nämnda 100-årsjubileet har Chicago för närvarande 2,230,000 invånare därav något över 200,000 svenskar. Man plägar anse Berlin för den av Europas storstäder som tillväxt hastigast; Chicago har på 30 år ökat sin folkmängd lika mycket som Berlin på 100. Enligt uppgift i en amerikansk tidning talas i Chicago 40 olika språk och offentliga gudstjänster hållas på 20. Sammanlagda längden av dess gator och gränder är inemot 600 svenska mil. Den längsta gatan, Western Avenue, som löper alldeles snörrät är något över 3 svenska mil lång.

I detta jättelika vidunder till stad är det vi som skola försöka orientera oss och se oss om. Ett väldigt 12 à 19 boggievagnar långt expresståg har fört oss dit med en hastighet av 6,5 svenska mil i timmen. Konduktören ropar ut South Chicago och vi skynda oss att ta på överplaggen och samla ihop våra reseffekter, ej anande att det dröjer drygt halvtimme än innan vi hunnit fram till huvudstationen. Inne i staden köra tågen ej så svindlande fort, ehuru numera de flesta järnvägslinjer med oerhörd kostnad upphöjts så att de på broar köra över alla gatukorsningar. Äntligen äro vi framme och mötas genast utanför stationsvestibulen av ett myllrande människovimmel och ett öronbedövande sorl: ett femtiotal droskor, cabs och omnibussar hålla på den öppna planen framför trappan och dess kuskar erbjuda sig med stentorsstämma att köra oss precis vart vi vilja; det fordras mycken sinnesnärvaro och ej mindre handkraft för att de ej skola rycka vårt handbagage från oss och vi mot vår vilja nödgas följa efter för att ej förlora det. Skoputsaren utanför dörren pekar med oförställt förakt på våra ganska snygga skor och kan ej finna ord starka nog för sin förvåning över att vi verkligen ämna visa oss med sådana skor i en stad som Chicago; tidningspojkar ryter i våra öron om extra-nummer angående det sista mordet på Clark Street eller den färskaste affärsskandalen på börsen; gatuumånglaren med sin kramlåda utbreder förföriskt sitt lager av kängsnören, glasögon, diamantnålar och blyertspennor; lemonadförsäljaren och frukthandlaren i ena gathörnet söka förgäves vid utropandet av sina varor överrösta vagnbullret, kuskarnas hojtande och den larmande musiken från Frälsningsarméns möte på öppna gatan i hörnet mitt emot, men bättre lyckas det för italienaren som genom folkhoparne vårdslöst manövrerar med sin kärra med bananer; hans utdragna rop tränga nästan genom till och med spårvagnsklockornas oavbrutna gälla pinglande. Ni känna er en smula huvudyr av allt detta och förstår så väl att Chicago behöver 3,200 poliser för att upprätthålla ordningen men jag vill genast förbereda er på att dessa inte lägga två strå i kors för att hindra er om ni har lust att bliva överkörd eller ihjälklämd.

“Help yourself” är den vanliga artighetsfrasen då man bjuder någon något, motsvarande vårt: “Var så god!” – och vad detta uttryck innebär, det har så levt sig in i det amerikanska folkets

medvetande att det blivit den princip efter vilken hela dess liv leves. Tar jag icke hand om mig själv så är det sannerligen ingen annan heller som gör det. (Året innan jag första gången kom till Chicago hade jag tillbringat någon tid i Berlin, där jag ofta förargade mig över de ingrepp i den individuella friheten vis à vis gående och stående o.d. som polisen gjorde vid ordnandet av trafiken. Det var i Chicago jag först lärde mig rätt högt värdera en dylik myndigheternas omsorg om ens person. Visserligen stå vid vissa de mest trafikerade gatukorsningarna ett par poliser som ibland hejda strömmen av körande för att gående må hinna rusa från ena sidan av gatan till den andra, men i allmänhet betrakta de allt virrvarr i trafiken med samma lättjefulla intresse som andra sysslösa åskådare. Inom parentes sagt torde Chicagopoliser vara den mest korrumperade tjänstemannakår i världen som anser sin egentliga uppgift vara att hålla alla brottslingar ryggen fri och trakassera alla hederliga men mindre frikostiga medborgare. Jag ber att få reservera mig mot misstanken att själv varit i något klämmeri med dem; det är icke hämndlusta som dikterar detta hårda omdöme – det grundar sig på det intryck jag fått och på andras erfarenheter.)

Vi rädda oss emellertid undan alla faror genom att så fort som möjligt placera oss i en cab vars bak på taket av kuren placerade kusk med älskvärd vårdslöshet om så väl våra som andra trafikanters liv och lemmar i raskt trav kör oss till ett av stadens 290 hotell till exempel Great Northern. Det är icke det allra elegantaste, knappast ens det största, ehuru det upptar ett helt kvarter och är 13 våningar högt, men det ligger centralt mitt emot det nya ståtliga postkontors-palatset och är typiskt amerikanskt, ehuru vi kunna få rum där efter europeisk plan som det kallas, det vill säga utan att nödvändigtvis behöva betala för dagens alla måltider såsom för hel inackordering. I den väldiga förhallen, det s.k. lobby'n, upptagas de tre sidorna av tidningskiosker, telegraf-byrå, telefonrum, rak- och frisersalong, shoe blacking-parlor, där ni för 10 cents kan få edra skor så skinande blanka som vore de lackerade, laundry-office där ni lämnar er tvätt för att följande dag få den tillbaka i ordning och till och med en skradderiaffär, där ni kan få edra kläder utpressade ifall de skrynklats i packningen. På fjärde sidan mitt emot huvudingången avstänger en hög disk portierens kontor och där få vi oss hastigt och lustigt ett rum, en neger tar vårt handbagage och en av de 8 hissarna för oss upp till vårt rum. I förbifarten se vi största delen av andra våningen upptagen av matsalarna, kafé och rökrummen, damsalongen och biblioteket.

Även om vi fått vår bostad i översta våningen, är det förgäves att söka efter någon vidsträckt utsikt – icke därför att andra högre byggnader stänga den utan emedan en så tjock rök från Chicagos över 20,000 fabriker för att icke tala om alla dess andra skorstenar, alltid ligger över staden att horisonten även för att vara i Amerika blir mer än vanligt trång. Denna intensiva stenkolsrök är en av Chicagos största obehag och största bekymmer på vars avhjälpande uppfinnare tills dato förgäves

brytt sina hjärnor. Även om den är olidlig de heta sommarkdagarna, då termometern visar 35 C eller mer i skuggan och svetten rinner i svarta ränder över ansiktet, så är den än värre i regnväder. Jag minns mycket väl huru jag, då jag min första morgon i Chicago givit mig ut på strövtåg för att se på stan, vände om från den första gata jag slagit in på i tanke att där måste vara någon eldsvåda; jag fann snart att röken stod lika tjock i alla gatorna i affärsdistriktet. I de längre bort från detta belägna, bättre bostadskvarteren märks den ej så mycket.

Om Chicago gäller nämligen detsamma som om de flesta amerikanska städer att affärsstaden är ett stadsdel för sig där inga människor bo, och att gå eller om det är fråga om Chicago fara dit för att handla eller dylikt kallas att "gå ner i stan" = "go down-town." Vi lämna emellertid den stadsdelen tillsvidare och besöka först the residence-district, eller bostadskvarteren. Villkendera del av staden vi än väljer: nordsidan, sydsidan eller västsidan – så delar nämligen Chicago-floden staden, österut ha vi Lake Michigan – måste vi passera floden och den har sin särskilda historia. Den flöt nämligen ursprungligen till sjön Michigan, men då den var avlopp för stadens alla kloakledningar (som sammanlagda hava en längd av 220 svenska mil) inses lätt att sjövattnet blev föga lämpligt till drickesvatten. Det var emellertid just vad Chicago använde det till och då det nedlagt en oerhörd kostnad för sitt vattenverk (vars rörledningar ha en sammanlagd längd av 27,400 svenska mil med 10 olika pumpstationer) som dagligen levererar över 1,373 millioner liter vatten tyckte det att det alls icke var roligt höra alla främlingar håna dess vedervärdiga drickesvatten. För att avhjälpa saken och slippa förargelsen bygger då staden för den lilla nätta kostnaden av 13,800,053,965 kronor en kanal som kastar om Chicago-flodens lopp i motsatt riktning och leder dess vatten från Lake Michigan ut till Illinois River och genom denna ut till Mississippi. Som man finner nekar Chicago sig ingenting. Byggandet av kanalen började 1892 och den öppnades år 1900.

Nåväl – denna flod som förr var Chicagos vanära men nu är dess stolthet passera vi antagligen undertill i tunnlar, där spårvägarna också gå, eller på vattnet i någon färja, eller över det på gång- och körbron som ännu en våning högre på järnvägsbron. Denna trafik i 4 våningar om jag så får säga bidrager ju till att giva en föreställning om Chicagos livlighet.

Så snart man kommit på andra sidan floden och kommit in på till exempel nordsidan – vi kunna ju taga den delen eftersom där de flesta svenskarna bo – förändrar staden utseende. De vidunderliga skyskraporna försvinna, fabriker bli allt sällsyntare, alla affärslokaler butiker o. d. koncentreras på endast några vissa gator och de andra antaga allt mera boulevardutseende och bli allt elegantare med dubbla rader planterade träd, breda gångbanor och hela gatan asfaltbelagd. Den förnämsta boulevarden här är Lake Shore Drive, "Strandvägen" skulle vi kalla den i Sverige, där miljonärens palats resa sig och som mynnar ut i Lincoln Park. Den följer sjöstranden och de

parallellt med denna gående gatorna avtaga i elegans och hyreskostnader ju längre inåt land de gå. I samma mån ersätts också residensen av flatbuildings det vill säga de privata 2 eller högst 3 våningar höga av en enda familj bebodda husen av sådana där flera våningar finnas att hyra. Jag har ofta hört personer här hemma i Sverige uttala sin förskräckelse över att nödgas bo i de förfärligt höga – 20 våningar eller mer – byggnader, om vilka man ibland läser i tidningarna. Denna förskräckelse är emellertid fullkomligt omotiverad. I de moderna skyskraporna bo inga människor – de förekomma endast i stadens affärscentrum och användas uteslutande till affärslokaler. Vad boningshusen beträffar äro de i allmänhet ej mer än två våningar, som då bebos av enda familj. Skulle ens ekonomi förbjuda denna bekvämlighet att äga eller hyra ett helt litet hus så finnas våningar att hyra i de nämnda flatbuildings som dock icke äro mer än tre högst fyra våningar höga. Så att i alla händelser brytes udden av Sigurds kvickhet om hur odrägligt barnskrik är, då en person som bodde i 22dra våningen i Chicago aldrig fick sova om nätterna för det lilla barnet i en familj som bodde 18 våningar längre ned – den historien är litet för mycket "amerikansk". På de finare residensgatorna få ej några lastvagnar av något slag köra, de äro upplåtna endast för ekipager, automobiler och bicyclar – ifall någon ännu är nog gammalmodig att begagna sig av detta fortskaffningsmedel.

Lake Shore Drive erbjuder en synnerligen livlig anblick under promenadtimmen efter middagen 7-8 på kvällen, då Chicagos så kallade förnämsta värld där tar sin promenad. Samma tavla visas för övrigt på stadens andra förnämsta boulevarder: Grand Boulevard, Drexel Boulevard, Jackson Boulevard, Humbolt Boulevard och vad de allt heta. Byggnaderna utmed dessa och andra dem i rang lika gator äro mycket dyrbara, somliga vackra och stilfulla, men många i förhållande till sin storlek allt för klumpiga. Den ståtligaste privata byggnaden i Chicago är utan gensägelse Potter Palmers. Han är en av dessa såsom jag förr trodde helt och hållet uppdiktade personer som börjat sin bana med att sälja knappar och band på Chicagos gator. För allt vad han förtjänade köpte han såsom man ansåg fullkomligt värdelösa tomter på den sumpiga strandremsan där nu Lake Shore Drive går fram och blev en av Chicagos allra rikaste män, vars slottsliknande hem gärna besökes av främmande furstar när de någon gång förirra sig till Chicago.

De mindre förnämsta gatorna lämna mycket övrigt att önska med avseende på snygghet och ordentlighet. Gångbanorna äro av plank som är ytterst försåtligt illa hopspikade och gatorna äro lagda av träblock – i storlek som vår vanliga tuktade gatsten – och vid högtidliga tillfällen såsom politiska valdagar o. d. rivas de upp på långa sträckor av det unga Chicago, inte för att användas till projektiler de politiska partierna emellan utan till väldiga lusteldar mitt inne mellan husraderna. I detta oskyldiga nöje som årligen förorsakar många eldsvådor blandar sig aldrig polisen – det skulle anses som ett avskryvärt intrång i den dyrbara individuella friheten. Emellertid förstår man lätt i vad

skick gatorna tack vare dylika förlustelser måste befinna sig – en åktur på dem hör till det mest uppskakande jag varit med om. Inte heller är det mycket bättre beställt med snyggheten på dem. Visserligen går ryktet att de ibland sopas – men jag tror det är alldeles ogrundat. Med egna ögon har jag sett en död häst ligga över en vecka i juli månad i hörnet av två mycket trafikerade gator och då vi en morgon med djupt känd saknad såg den vara försvunnen kunde ingen begripa vem som undanskaffat den. Detta var mitt uppe i de svenska kvarteren – låt vara de fattigare – men osägligen mycket värre är det i de italienska och polska, för att nu icke tala om negerkvarteren! Visserligen anslås årligen stora summor till stadens renhållningsverk, men förmodligen hamna de tillsammans med många andra i åldermännens rymliga fickor. Man får en liten inblick i Chicagos styrelsesätt då man hör att stadsfullmäktige eller åldermännen som till för ett par år sedan hade endast \$3.00 i veckan i arvode vanligen efter några års mandat drogs sig undan med en liten hopsparad förmögenhet; jag vet faktiskt en person som offrade \$30,000 i mutor och andra lovliga valmanövrar för att bli vald till ålderman och komma i åtnjutande av den stora årsinkomsten av \$156.00. För att om möjligt sätta en gräns för korruptionen bestämdes i förfölj – om jag ej missminner mig – deras avlöning till \$1,200 per år.

Men Chicago synes äga outtömliga resurser, ty huru många millioner som än bortslösas har den andra att använda till stadens framåtskridande och försköning. Endast dess väldiga och verkligen utomordentligt vackra parker kräva årligen ofantliga summor; dess nio (9) största parker upptaga en yta av ungefär 600 hektar och äro av oskattbart värde för invånare som kanske eljest aldrig komme i tillfälle att njuta av blommor och grönt och frisk luft. Trots det att man opåtalat får gå och ligga på gräsplanerna äro de alltid ytterst väl i ordning hållna och erbjuda med sina smakfulla blomster anläggningar en verklig fågnad för ögat. Jackson Park som upptar det gamla området för världsutställningen är den största, men den vackraste är obestridligen Lincoln Park, som bland sina många statyer räknar även en av Linné – för ett tiotal av år sedan rest av svenskarna i Chicago. Den inrymmer även en zoologisk trädgård – den största i Förenta Staterna.

Ju längre man kommer mot utkanterna av staden desto glesare ligga husen och säkerligen rymmer Chicago inom sitt nuvarande område utan svårighet ännu en million invånare och kommer aldrig att bli så hopgyttrad som till exempel London och jag vet ingen gata även bland de allra sämsta som är mindre än 15 meter bred.

Mest hopträngda äro naturligen affärsdistrikten, icke så att gatorna äro trängre – tvärtom – men tomtpriserna av vilka de billigaste med en bredd av endast 25 fot kosta ungefär 450,000 kronor tillåta naturligtvis intet slösande med utrymmet och då fastighetsägarna ej kunde breda ut sig med sina stora byggnader strävade de i stället uppåt i höjden. Så tillkommo de ur estetisk synpunkt

arkitektoniska missfoster som kallas skyskrapare. Deras födelseort är Chicago och hela det sättet att bygga kallas Chicagosystemet. "En stålbro som står på ända, medan passagerarvagnar kila upp och ned för densamma" – så har någon definierat dessa byggnader. I stället för att under gångna årtusenden varje stor byggnad i världen uppförts med ofantliga väggar av murbruk för att ge stöd åt den inre stommen av golv och rum, byggas i skyskraparna först en inre stomme av stål tillräckligt starkt att uppehålla de yttre väggarna av murbruk. "En dylik byggnad är icke arkitektur, utan ingenjörsarbete med stenfanér," säger Stannard Baker.

Byggandet av en modern skyskrapare är en vittomfattande uppgift full av svåra problem, ännu svårare till och med än de som uppstått beträffande ett stort ångfartyg, en stor bro eller en järnvägslinje. Icke minsta besväret gör grunden. I New York hava de flesta en så djup grund att de vila på fasta klippan 70 fot under jordytan; i Chicago som icke har någon annan grund än mjuk sand och gytta att erbjuda vila de på vad man skulle kunna kalla flottor som utgöras antingen av väldiga timmerstockar som pålas rakt ned eller av stålbalkar som läggas i kors över varandra varefter cement gjutes tills de bilda en väldig, solid håll av järn och sten. I händelse kolossen skulle sätta sig allt för mycket äro åtgärder vidtagna för att kunna lyfta den med hydrauliskt tryck och inskjuta en stålpackning. Ingenjören - arkitekten måste veta huru mycket hela byggnaden och huru mycket varje del av densamma väger så att belastningen må jämt fördelas över grunden och icke alltsamman ramla över ända. Han måste beräkna den "levande" vikt som hans byggnad väntas komma att bära det vill säga möbler, kassaskåp – samt invånarna själva, och hur mycken spänning varje stålbalk, pelare och nitnagel kan bära. Han måste beräkna hur mycket vind som kommer att blåsa mot hans byggnad och från vilket håll största delen därav skall komma och han får kalkylera med dunkandet av hästhovar och tunga vagnar på gatan utanför, vidtagna omfattande skyddsanordningar mot eventuella eldsvådor – ett av de svåraste problemen – och åstadkomma vederbörlig luftväxling och belysning etc. etc. Den högsta byggnaden i Chicago har bara 20 våningar, men i New York finnes en på 30 som innehåller 950 rum. I sina hissar har dylika byggnader ett fullständigt elektriskt järnvägssystem, därtill ett mycket invecklat sådant med automatiska anordningar för öppnande och stängande av dörren, en apparat på vilken kan avläsas i vilken våning hisskorgen befinner sig under sin upp- och nedstigning samt anordning för förebyggande av olyckshändelser som nedstörtande. I den nämnda byggnaden i Chicago finnas 18 stycken hissar av vilka de 8 äro expresshissar som ej stanna förrän vid 10de våningen. Varje stor skyskrapare är försedd med telegrambyrå, stadsbudexpedition och sitt eget postsystem i den s.k. post-chute - ett långt rör av glas och järn, genom vilket en hyresgäst i vilken våning som helst kan släppa ett brev ned i den stora brevlådan på nedra botten. Badrum, rak- och frisersalong, bankinrättning, restaurant, tidningskiosk och

cigarrhandel höra med till inredningen, så att man kan bekvämt tillbringa hela sin dag i en dylik och tillgodose sina behov så rikligt som helst utan att behöva stiga utom de roterande dörrarna vid ingången. Naturligtvis är icke varje hus i Chicago affärscentrum en sådan skyskrapare – antalet av byggnader om 10 våningar eller högre belöpte sig vid innevarande års början endast till 76, och detta gör att de som ett slags åbakliga torn höja sig över de omgivande 5-9 vånings husen.

Här är nu Chicagos väldiga affärsverksamhet koncentrerad. Här ligga dess 51 banker, dess oräkneliga kontor av alla slag och dess kolossala butiker av vilka den största sysselsätta omkring 4,000 biträden och i vilka man kan få köpa nära nog allting: trädgårdsredskap och delikatesser, skor och böcker, leksaker och kläder, köksattiraljer och damhattar, blommor och möbler, yxor och alla slags verktyg lika väl som spetsgardiner och cigarrer. En dylik butik upptar ett helt hus på 7 à 10 våningar, har sin egen restaurant och kafé för kundernas bekvämlighet, för att nu icke tala om skrivrum och damsalong. Det nyaste i den vägen som jag såg strax innan jag i fjol lämnade Chicago var en i en av våningarna inrättad lekträdgård för barn som mödrarna där kunde lämna i särskilt anställda sköterskors vård medan de själva gjorde sina uppköp. För de små var det ett riktigt paradiset med gungor och hängmattor och sandhögar och en liten damm med en båt i. Den dyrbara anordningen betalade sig nog ty barnen fingo låna leksaker att leka med så längs de voro där och detta var ju dels en ypperlig reklam för den branchen av affären, dels en säkerligen givande inkomstkälla, ty när barnen hämtades av sina mammor och storgrät över att nödgas lämna igen de kärvordna roligheter köpte de ömhjärtade mödrarna i regel något för att trösta dem.

En myllrande trängsel råder alltid i dessa magasin och jag håller alls icke för otrolig den uppgift jag fått från en av dem att dess årliga omsättning uppgår till omkring 185 million kronor. Annonsering och skyltning äro i Amerika och särskilt Chicago uppdrivna till en pyramidalisk höjd. Man annonserar icke blott i tidningar och reklamaffischer utan också med s.k. sandwich-men som vandra omkring på gatorna med ett plakat på ryggen och ett på bröstet stundom för att väcka uppmärksamhet på ett par meters höga styltor eller på en hög ställning i en vagn där en larmande musikkår är placerad. Skyltningen har utvecklats till verklig konst och att en afton under julexpositionens tid gå på till exempel State Street är rent av en konstnjutning.

Att skildra trafiken på Chicagos gator vågar jag ej ens försöka. Som ett belysande faktum vill jag nämna att år 1901 befordrade Chicagos spårvagnar dagligen över 900,000 passagerare och de stadens upphöjda pelarjärnvägar under samma år dagligen över 260,000 eller tillsammans ungefär dagligen 1,200,000. Jag vet att dessa siffror, som jag hämtat ur Chicagos officiella statistik förefalla amerikanskt överdrivna, men jag vill gärna erinra om att nästan alla äro räknade åtminstone två gånger många till och med fler, att de flesta som fara på pelarbanorna också trafikera spårvägarna

under sina resor inom staden samt slutligen att häri också inräknas de främlingar som dagligen i tusental besöka Chicago. För att kunna möta de stora krav en dylik trafik ställer gå de elektriska tågen på pelarbanorna var 4:e minut och spårvagnar som drivas dels med kabel dels med elektricitet och oftast äro sammankopplade 2-4 stycken varannan minut på de livligaste gatorna.

Att för övrigt ingå i några detaljer angående Chicagos kommersiella liv tillåter mig varken tiden eller de anspråk jag rimligen kan ställa på flertalet av mina åhörare intresse. Blott angående dess världsberömda slakterier som äro belägna på den så kallade sydsidan vill jag nämna att de upptaga en areal av 400 tunnland och hava plats för 75,000 nötkreatur, 300,000 svin, 80,000 får och 6,000 hästar. En av de firmor, som ha del i dem, Swifts, slakta 240 nötkreatur i timmen och tillaga dagligen 110,000 korvar.

Chicagos förträffliga postväsen förtjänar ett särskilt omnämnande. Under huvudkontoret sorterar 248 smärre stationer, över 3,300 personer äro anställda i dess tjänst och år 1901 utdelades i staden över 362 millioner brev. Brevlådorna tömmas i affärsdistriktet 26 gånger dagligen och posten utdelas 6 gånger om dagen. I den övriga staden tömmas de 12 gånger om dagen och utdelas post 3 gånger dagligen.

Jag har nu låtit så många fabelaktiga siffror vina kring mina åhörare öron att jag knappt vågar mig fram med fler. Annars skulle jag kunnat tala om att i Chicago finnes över 1,100 tandläkare och omkring 4,000 andra läkare, att där år 1901 inträffade närmare 3,000 dödsfall förorsakade av olyckshändelser, att där finnas 39 kyrkogårdar, att där år 1901 uppfördes 6,053 nya byggnader, förekommo 6,136 eldsvådor eller ungefär 19 om dagen och arresterades 69,442 personer.

Chicagos andliga och intellektuella utveckling har i vissa avseenden hållit jämna steg med den materiella, i andra icke. Dess skolväsende torde vara ibland det yppersta i världen och vinner allt mer erkännande även från europeiskt håll; omkostnaderna för detsamma uppgick år 1901 till omkring 30 millioner kronor. Chicago har två universitet: Northwestern University med 285 professorer och 3,000 studenter, samt University of Chicago med 323 professorer och 4,500 studenter. Det senare ju världsberömd genom oljekungen Rockefellers storartade donationer till det uppgående till \$ 10 millioner. Dessutom finnes där en teknisk högskola, ett juridiskt institut, 13 medicinska högskolor och 7 teologiska seminarier.

Chicago räknar 950 kyrkor i detta ords vidaste betydelse, därav äro 150 metodistförsamlingar, 113 romersk katolska och 76 lutherska därav 27 svenska (således 3 gånger så många som i Stockholm). Från andra svenska kyrkosamfund saknar jag uppgifter. Där finnas 22 synagogor, varav framgår att Chicago alls icke är antisemitiskt.

637 tidningar och tidskrifter utgivnas i Chicago. De större dagliga tidningarna äro veritabla

pappersdrakar, till formatet ungefär som t.ex. Svenska Dagbladet men i vardagslag 16-sidiga, under det söndagsnumrens sidoantal varierar från 40-60. Nefas kan icke sedan man väl vant sig vid det amerikanska sensationella i dem, att de äro väl redigerade och lättlästa med innehållet synnerligen överskådligt arrangerat. De vittna dock icke alltid högt om det kulturella framåtskridandet – jag har i ett på höft taget exempel av en av de mest aktningsvärda räknat ej mindre än 8 annonser om spåkvinnor.

Man skulle knappast tro att Chicago är en sådan bok-stad som det verkligen är. Oberäknat universitets-och specialitets biblioteken finnas där 3 stora bibliotek med tillsammans 625,000 volymer – broschyrer o.d. oräknade, av vilka biblioteket vid University of Chicago äger 340,000 volymer. Två av dessa, Newberry Library och Crerar Library, äro grundade på enskilda donationer och bära sina respektive grundläggares, namn; det tredje är stadsbiblioteket, vilket nyligen inflyttat i sitt nya palats – enligt min förmenande det vackraste, i alla händelser det stilfullaste i hela Chicago. Detta bibliotek är det mest frekventerade; det besöktes 1901 av 360,000 personer, besökarna i tidnings-salen oräknade. Någon del av dessa utgöras dock av personer som använda läslusten endast som en förevändning att få sitta och vila och värma sig, förolyckade existenser som sakna hem och som efter en kall, genomvakad natt på Chicago gator rusa in i läsesalarna så snart biblioteket öppnas klockan 9 på morgonen. Inkomma i värmen överväldigas de snart av sömnen, varur dock ordningsmännen obarmhärtigt väcka dem; så längre de ha en bok framför sig tillåtas de dock sitta kvar.

Vad de bildande konsterna beträffar står Chicago ganska långt tillbaka. Den sceniska konsten sådan den framträder på dess 22 teatrar är i allmänhet under all kritik, byggd uteslutande på dekorationsmaskineriet med en massa sceniska knalleffekter. Två gånger har jag varit på teater i Chicago. Första gången såg en pjäs med det karaktäristiska namnet: "Den stora diamantstölden" – vad det hette som jag såg andra gången minns jag inte, men jag kommer ihåg att hjälten en gång var fastbunden framför en skottglugg på ett örlogsfartyg framför en mycket farlig kanon och av sina fiender tillämnades denna kraftiga "död i skönhet" när en ädel hand i sista stund vred om mordvapnet så att skottet under salongens frenetiska applåder for av ut i kulisserna. Jag hoppas det råkade författaren. Sedan har jag aldrig varit på teater i Amerika.

Konstgalleriet i Chicago innehåller åtskilligt av värde, särskilt av franska och nederländska mästare, men samlingarna äro föga rikhaltiga. Det har sin största betydelse genom de utställningar det anordnas tid efter annan. Så har till exempel Tissots och andra mästaresh konstverk där exponerats. För några år sedan var det en svensk utställning där särskilt Zorn, Liljefors och Carl Larsson voro väl representerade. Men i allmänhet gäller det nog om Chicago att dylikt icke ligger

för det. Åtminstone icke ännu. Jag anser mig aldrig kunna tänka för högt om denna underbara stad och dess utvecklingsmöjligheter och därför är det min fasta övertygelse att då den hunnit till mera mogen ålder, vuxit ifrån den gangsterartade slyngelaktighet som ännu i mycket ger den prägel och fått färdigt den stadiga ekonomiska grundval som är ett villkor för högre kultur, skola många av dennas fagraste och friaste blommor spira även i dess rika jordmån. Tills vidare står det dock fast att det framför allt är en materialismens stad.

Jag minns Chicago sådant jag såg det då jag första gången nalkades det efter en dygns lång järnvägsresa från New York. Redan ett par timmar innan vi kommer inom stadens område syntes på den ändlösa prairien väldiga rökmassor som mot den praktfulla solnedgången avtecknar sig i de mest fantastiska figurer av jättelika vidunder. Konduktören upplyste mig om att det var Chicago. Det var ett präktigt skådespel men det minde om Grottes kvarn sådan Viktor Rydberg sjungit den – kvarnen som matades med människor och som malde guld. Och den erinringen blev till en skrämmande hallucination när jag väl kommit av tåget ut i staden, i vimlet och sorlet och röken, då jag tycktes mig gripas av otaliga starka armar som ständigt drogo mig ned i den sjudande virveln.

Men jag har också sett Chicago annorlunda. När man en av de för oss nordbor så sällsamma mörka sommarkvällarna nalkas det från sjösidan och horisonten således breder sig vid framför en, ligger det med sina milvägs räckande rader av oräkneliga ljus så grant som ett sagans drömslott, underbarare än något även österlandets rika fantasi förmått skapa i Tusen och en natt. Och ligger där verkligen icke liksom ett skimmer av saga kring denna den mest prosaiska och mest vardagsgråa stad – Chicago? 🍷

3.

Christmas Customs, Old and New
Julseder – gamla och nya

9*

Jonas Olof Grafstrom (Swedish-American, 1855-1933)

Snow Scene, 1897

Oil on canvas board, 9 x 15"

Augustana College Collection

3.

Christmas Customs, Old and New

THE GREAT HOLIDAYS MAKE FOR RED-LETTER DAYS in the course of the year. More than the ordinary Sundays they break the monotony of everyday life. Recurring every year and on the whole celebrated always in much the same way, they have become a sort of fossil of antiquity. Thus they became a guide in our study of times long vanished.

A closer view of these annual festivals reveals that though they form two series related to each other, each points back to a particular field where it had its origin.

In the development of human culture, especially where religion is involved, the story is one of elaboration of the concept of the difference between day and night, light and darkness. Of the two, darkness has actually made the first and deepest impression on the human mind. Even today this is true. A child looks on daylight as something natural, something it does not reflect on, but from the early moments of life it is filled with fright at darkness, this terrible blackness that grips the child and in which it fears to lose itself. Such is the experience of the individual in a primitive stage. His first idea of something overwhelming, more powerful than himself, shows itself in fear of darkness. Around this as a kernel, other forms of fearfulness develop – fear of those now within the great darkness, of the dead, fear of being alone, fear of wild animals and of the irresistible violence of the forces of nature.

The next step ahead and upward is in the observance of and reflection on the fact that night gives way to day, that light overcomes darkness. A happier belief emerges; a worship of the power of

light reveals a trust in its victory.

Whence came the light? What is the power of light? The answers leave no doubt. The heavenly bodies, naturally. Sun, moon, the largest and brightest stars, were the principal gods.

At first glance one might think that such a worship would be the same all over the world. But we should remember that natural conditions affect the form of this worship differently in varied regions of the world. To the people who lived on the banks of the Nile, Euphrates, Tigris, Indus, and Ganges, the sun was not the same gentle ruler known to the northern latitudes. For in flaming wrath it could scorch the land into desert, and with its blinding rays dazzle even the righteous. These nations therefore counted the beginning of the year at autumn solstice, when the sun's power began to weaken – in Egypt, when nature came back to life in September, as the Nile sank back to its bed and the land turned green again; in Syria and the Middle East generally, and among the Jews, who even now start the new year in September. In the Orient night was the best part. One longed for its coolness, for the hour when the sun's blazing pyre would be put out and the milder light of the moon would spread gentler shadows. Everyone, therefore, was well acquainted with the stars in the almost always cloudless night skies, and above all the moon was the people's friend. It was for the Semites the principal body in the heavens and became the measurement of the year. "Thou has made the moon to mark the seasons," we read in verse 19 of Psalm 104. Each new day began with sunset – the Sabbath started on Friday evening. Is it any wonder that these people of the Orient considered the vaulted dome the most beautiful form of architecture, the image of the star-studded night heavens!

How different among the inhabitants of northern lands. Their faith and view of life were influenced primarily by the sun. It was the sun that determined the seasons. Its arrival induced the fruitful summer and at its departure gave way to the winter which ended all life. A harsh conflict took place between the warmth and vigor of the sun and the crushing darkness. Its waves tugged back and forth, year in and year out. At midsummer night became day, in midwinter day became night. The moon could not match the sun. It was cold and pale, a fleeing game pursued by galloping skies. Day was for work, night for rest. The sun fathered day but winter darkness the night. There was no doubt that the year began when the days began to lengthen, and that the day began with sunrise.

The Romans counted the new year from the spring solstice. Mars, the god of fertility [*sic*]. The earliest rituals of Mars show him to have both an agricultural and a martial function – EDITOR'S NOTE], celebrated the opening, and the other months were ranked accordingly. Traces of the ancient reckoning are still evident in the names September, October, November, December – the

seventh, eighth, ninth, tenth month after March. But about the time of the birth of Christ a shift had been made in the ordering of the year so that its beginning was moved to January, when the sun had already begun to increase its strength.

In order to reconcile the differing viewpoints in the calendars of the Oriental and Occidental worlds, the Christian year tended to emphasize the spring solstice in March by the celebration of Easter. This festival therefore was considered at first the principal holiday of the Western Church and is viewed this way even today in the Eastern, the Greek Catholic Church.

But when the Christian Church later made its way to the North, it encountered another movement, this too based on a condition of nature. When during the brooding winter darkness the days began to grow longer and the sun started to triumph, the response was a rejoicing which made one forget that the cold was not yet overcome. When at midsummer the day had won, so that even the night was light, the joy of the season called for festivity. Thus Christmas and Midsummer, not the solstices of spring and autumn, became the pivotal points of the year. When the North was Christianized the old festivals did not disappear. Yuletide was combined with Christ's birthday festivity and the holiday of John the Baptist blended with the celebration of Midsummer. In this way Christmas and Midsummer became the great church holidays for us in the North. So they remain to this day.

In early days, as today, Sweden celebrated Christmas as the festival of the birth of Christ, but then also as the beginning of the new year – up to 1753 Christmas day was also New Year's day. But there was another reason for holiday making, the reason that had led long ago to the midwinter sacrifices by the Asa worshippers. It was the rejoicing for the return of the sun's rays, whose warmth would soon bring back life in nature. This feeling is reflected in many of the customs and usages which tradition has preserved in the forms of our celebration of Christmas. The more we analyze these, the more we are surprised to discover how much of paganism still survives among us.

I begin my presentation of these old customs with one which, as far as I know, has now completely disappeared but may have been known to my audience.

When after several weeks of fuss and bustle preparing for the holiday, and of eager waiting by all, Christmas Eve finally arrived, the floor of the cottage was strewn with straw. All the members of the family were to sleep on it on Christmas night, and it remained until January 13. Later, in Christian times, this was looked on as a remembrance of the stable in Bethlehem. But the custom preceded Christian usage. It goes back to the ancient sacrificial ceremonies at midwinter, and is explained thus: our heathen ancestors believed that the last sheaf of grain to be harvested contained a divine force somehow related to the god of crops. It had a wonderful power. When the

grain was cut, it was thought that the god escaped from under the scythes but could not flee farther than the end of the field, so was caught in the last sheaf. It was treated as holy and given the honor of the Yulesheaf. It had many uses and all had religious significance. The head of the house bore it into the cottage in festive fashion, and everyone regarded it as an honored guest. Some stalks were mixed with straw which was spread on the floor, some were hung from the ceiling as defense and blessing of the home, some were tied around the fruit trees to induce abundant yield next year. Others were formed into various shapes, especially into straw goats in honor of the god Heimdal, who brought grain to Sweden. Most of these practices have long since disappeared, but that of strewing straw on the floor persisted longest. As mentioned, all the family used the straw for sleeping on the Yule night, and the phrase "tumble on Yule-straw" is derived from that custom. The power of the grain-god was supposed to be transferred to human beings. When the holiday was over the straw was carried out and spread on the fields so that a good crop might be obtained.

The derivation of the word "Christmas" is uncertain, but it has recently been suggested that there may be a connection with the Greek word "*iuolos*," which means "sheaf." But it is doubtful that this theory can be substantiated. More probable is the suggestion of the Swedish linguist Ihre, already in the eighteenth century, that the name comes from the Anglo-Saxon "*geol*," whose root meaning is "joy, jolly" and sometimes referred to the month of December.

We come back to our Yule-straw. If the power of the growth-god is in the straw, it is obvious that the kernel must possess even more of it. So it is not to be wondered at that the Christmas porridge and Christmas buns have gained such importance that to this day they cannot be missing from Christmas parties. Both were sacrificial elements offered to the gods and to all the mysterious spirits that were especially active this darkest part of the year. The setting out of the Christmas porridge is the last vestige of this pagan sacrifice. It is quite probable that the practice, accepted everywhere, of giving a rhyme over the porridge may be an echo of a pagan prayer or formula which everyone had to repeat before eating this sacred dish. The holiday buns and cookies, baked in various forms and animal shapes, played an especially important role. Every decorated festival table had to have a spectacular large baked item, usually in the form of a pig, in honor of the animal dedicated to Freyr, the goddess of vegetation. This baked good was carefully preserved until spring when work on the fields resumed. Then it was placed in front of the plow in the first furrows, and as the plow cut through, the new-plowed earth received the power stored in the bread. A piece was given to each of the men who were to work in the field, and to the horses. The remaining crumbs were mixed with the seed, in the hope of a bountiful harvest. The rite was retained even until a century ago – quite clearly it goes back to a primitive agricultural period.

Great attention was given also to what was brewed of the kernel – *juleölet* – the Christmas ale. Originally this was an element in a sort of pagan sacrifice at festivals, especially at the great Yule-sacrifice. Our pagan ancestors had the notion that the offering was not just a presentation to a god, but it was also a putting to death of the god himself, who like a human being grew old and feeble and could no longer give the help expected of him. It was hoped that he might become rejuvenated and grow more powerful. Such a cure may seem radical, but it was thought infallible. When persons were drowned in sacred wells as offerings to the god of the underworld, they were more than a sacrifice – they represented this god and deprived him of life. Thereby they also gave his life-force to the well and consecrated it. From such a tangled web of myths and sagas about the fertility goddess Nerthus, who was drowned, and the god Tjolner, drowned in the mead-cup, etc., scholars in the history of religion have reconstructed the myth that the mead is holy because of the deity drowned in it. By drinking the mead at the sacrificial meal the individual transferred the god and his energy into himself. Much later, therefore, we find great concern about believing in the Yule-drink. Many religious, or we should say, superstitious practices surrounded it. Even today it is considered a serious mistake not to have home-brewed Christmas ale in the home.

A similar error is absence of the Christmas ham. The connection of this tradition with the sacrifice by the pagan Northmen of the hog to the god Freyr is so obvious that it is necessary only to mention it. As for *lutfisk* – here a Roman Catholic practice merged with a pagan sacrifice to Freyr.

Even the seemingly innocent Christmas nuts, it turns out, if speaking figuratively we crack them correctly, contain some pagan content. Tacitus, the Roman historian who lived in the century after Christ, says that “wild fruits” were the most important food gathered by Germanic tribes from the vegetable kingdoms. One may suppose that these “wild fruits” in the North during a great part of the year consisted of hazelnuts and acorns. The trees and bushes which provided people their sustenance during the harshest times of the year were considered holy and were worshipped. Most of all the great deities of living nature dwelt in these trees. They were the god and goddess of life, the spirits of everything belonging to the kingdom of light and source of human life, who through these trees revealed their will for mortals. To the folk of the North the hazel bush and its fruits especially seem to have been sacred. Hazel bushes enclosed the area protected as a refuge; from hazel the divining rod that reveals secrets of nature is still cut; in a hazelnut the goddess Idun resided – the goddess who resisted when the frost forces threatened the power of life’s gods. As we know, today at the critical moment for the forces of light, nuts are a necessary item on every well-decorated Christmas table. If the nut has double kernels they are to be eaten by two individuals of opposite sex, who thereby enter into a relationship in which they call each other “*flippin*” (from the German

viellieblichen) “dearly beloved” – only by a gift can a protester be released.

All these customs we have described derive from a vegetation-cult found among our pagan ancestors. Are there none that indicate that they were celebrating Yule as a festival of sunshine and light?

Most of you surely remember the old Swedish custom at Christmas of “going with the star.” The youth of the town went at night from house to house with a rod topped with an illuminated star which turned around and around as they greeted the residents and sang. The first verse of one version ran:

*Good evening, good evening, both husband and wife
Father and mother and each in his place.
We wish you all a joyous Christmas
May God preserve you from every ill.*

The custom still lives on. The young folks dress to represent Joseph and Mary and the child, King Herod and his guard, the three Wisemen, and Judas with a bag to receive hoped-for gifts. Despite the costumes the event originally had nothing to do with the star of Bethlehem which guided the Wise men to the cradle of the Christ Child. Notice that the central figure in the procession is not these, but the star. It explains the name “star boys” and the term “Go to the star.” Furthermore, the custom has certain details that can hardly be related in any logical way to the Gospel story of the Wise men. For example, the star must have a circling motion, and the careful directions prescribed as to how this was to be effected show how important it was formerly thought to be. That the action was not accidental or indifferent is attested to also by the names used in Germany: “star turner” and the “song of the star turners.” It is true that the custom is tied to Epiphany, the sixth of January. But this day has an older, pre-Christian, theme of celebration. People thought that the sun stood still for twelve days at this time when the decisive conflict was being waged between light and darkness. On the thirteenth day the sun resumed its course. During these twelve days – and the superstition lingered on in some places even into our own time – no other object should be set in motion. Drills should not be turned, wheels not go around, bobbins not be wound, etc., for lack of respect for the sacred brought heavy penalty. When on the thirteenth day the sun began to move, the Christmas-rest was over and a new working year with its busy activity had begun. Should not this renewed motion of the sun call forth a dramatic response? The habit of going around the house with a revolving star and festive song may be a relic from those days.

Well, how about Christmas presents and Christmas tree? Do they have any story to tell? Yes indeed, if only we still have time and patience.

I mention Christmas gifts because of the delightful traditions of giving to others. The truth is, I don't know much about them. I take comfort in the fact that neither do others. Their origin and significance are objects of difficult research. This much we know, that the custom came from the ancient Romans. At the Saturnalia celebrated in December, there were gifts, called *strena*. The name indicates that the gift was anonymous – the giver laid it at the door, knocked, and disappeared as quickly as possible. One was ashamed to be caught in the act. This among other circumstances suggests that the gift was for fun and satirical in nature.

We know more about the Christmas tree. It has an ancient and deep significance. There was a time in the land of our forebears when trees were worshipped, a practice similar to what is found today among wild tribes. According to the history of Adam of Bremen, dating from around 1070 A.D., sacrificed bodies were hung in trees beside the temple at Uppsala – clearly an offering to the divine powers in the tree. We have noted how the god of grain escaped the harvester's knife until the final shear. A similar belief held that the tree-god fled from the threat of winter's cold and frost, from tree to tree, until he found refuge in an evergreen, or a particular branch, or fruit, or in a parasite constantly and freshly green during the winter. As the last sheaf of the field possessed a wonderful power, so also, and probably in a higher degree, did the last refuge of the tree-god. Such was the mistletoe – it is green when the green leaves of all the trees are fallen. This shrub received much attention especially twice a year, at the winter solstice, when the forces of darkness and cold threaten all life, and in spring, while they still prevail but their days are numbered and the deities of life again gain ascendancy. The Maypole reminds us of the importance of the spring season; the mistletoe and Christmas tree are essentials of the winter festival. Olavus Magnus, an historian in the 1500s, relates that at Christmas time in Sweden it was customary to raise a pine or fir outside the house, to represent by its evergreen condition the life that is not vanquished. The practice of bringing the tree indoors and decorating it with candles and ornaments is of a much later date. In Sweden it was not a custom until in the 1800s.

An even older reminder of our primitive cult of tree-worship is in the well known Yule-log, beloved of all Swedes. We have already pointed out that in the sacrifice the god was supposed to die so that he might arise with rejuvenated power. At the spring offering he was almost drowned in the hope there would be plenty of rain. At Christmas the light- and warmth-giving flame was permitted to consume him. Sweden and England have preserved this rite longest in the huge log which is the basis of every well-laid Yule-fire. It wasn't allowed to burn out completely. The last stump was

hidden or thrown into the rye-bin to insure good harvest, or in the sheepfold to produce good lambing. Clearly the log possessed life-giving power.

We end our excursion into cultural history by the Yule-log, completing our circle in memory or fantasy. Outside the darkness falls and deepens in Sweden's thick woods, and the snow descends gently in great white flakes. The flames slowly die down into a pile of embers. Long and mysterious shadows creep forth from the room's dim corners. Our thoughts go back to ancient, dark ages. But then we light the branched candle-stick on the table and all the tiny sparkling rays on our Christmas tree. In their glow we are assured of the victory of light over darkness.

With victorious conviction let us gather for combat against all darkness, against every prejudice however deeply rooted, against every injustice even though centuries old. Gather with the words of the Danish poet as our battle cry:

*Light over the land,
That is what we want.*

3.

Julseder – gamla och nya

DE STORA HÖGTIDERNÄ BILDA NATURLIGA MÄRKESPUNKTER I ÅRETS GÄNG. De icke blott avbryta vardagarnas enformighet i vida högre grad än de vanliga söndagarna. År efter år återkommande och firade i det stora hela på alltjämt samma vis, hava de blivit ett slags förbenade rester av forntidsliv och giva oss därigenom en ledning vid studiet av längst försvunna tider.

Se vi närmare på dessa årliga högtider, skönja vi tvenne serier, som, till det yttre förenade, var för sig visa hän till sin särskilda jordmån, där de ursprungligen hörde hemma.

Den innersta strängen i all mänsklig kulturutveckling, och framför allt i den som faller inom religionens område, är den allt fullare utvecklade uppfattningen av skillnaden mellan dag och natt, ljus och mörker. Av dessa båda motsatser har givetvis mörkret utövat den första och starkaste inverkan på människosinnet. Det förhållandet upprepar sig än i dag. Medan dagsljuset förekommer ett barn, såsom något helt naturligt, någonting över vilket det icke reflekterar [sic!], så fylles det allaredan från ett tidigt ögonblick i livet med skräck för mörkret, detta svarta, förfärliga, som omsnärjer det och vari det fruktar att förlora sig själv. Hos den på en primitiv ståndpunkt stående vilden visar sig detsamma. Hans första begrepp om något vitträckande, starkare än människan yttrar sig i mörkräddhet. Omkring denna kärna samla sig andra former för fruktan, fruktan för dem som nu äro i det stora mörkret, de döda, fruktan för att vara allena, fruktan för vilda djur och för naturkrafternas obändiga raseri.

Nästa steg framåt och uppåt i utveckling är iakttagandet av och reflekterandet över att natten avlöses av dag, att mörkret får vika för ljus. En lycklig tro, en dyrkan också av ljusets makter tränger fram med tillit till deras seger.

Varifrån kom ljuset? Vilka voro ljusets makter? Om det svaret behövde man ej tveka. Naturligtvis från himlakropparna; sol, måne och de största, klarast lysande stjärnor voro de förnämsta gudarna.

Vid en flyktig tanke skulle man kunna tycka, att denna gudsdyrkan borde hava varit en och samma över hela jorden. Men vi böra komma ihåg, att naturförhållandena giva tron på himlakropparna en vitt olika prägel i olika trakter av jorden. Hos de folk, som bodde vid stränderna av Nilen, Eufrat, Tigris, Indus och Ganges, var solen långt ifrån samme milde härskare som i nordligare luftstreck. I flammande vrede kunde den förbränna landet till öken och med sitt skärande ljus blända även den fromme. Hos dessa folk räknade man därför årets början vid höstdagjämningen, när solens makt började brytas – så i Egypten, där naturen vaknar till liv igen i september, när Nilen sjunker tillbaka i sin strömfåra och markerna börja grönska, så i Syrien och i allmänhet i Mindre Asien, så också hos judarna, som ju ännu fira sitt nyår i september. I Orienten var natten dygnets bästa del, man längtade efter dess svalka, efter den stund, då solens flammande bål skulle vara släckt och månens mildare ljus breda blidare skuggor. Envar var därför förtrolig med stjärnorna på den nästan alltid molnfria natthimmelen och framför allt var månen var mans vän. Den blev hos semiterna den förnämsta himlakroppen, efter vilken man bestämde året. "Han har gjort månen till att bestämma tiderna" heter det i Ps. 104:19. En ny dag begynte med nattens inbrott – sabbaten började ju på fredagskvällen. Är det att undra på att hos dessa, Österlandets folk, kupolen, den stjärnströdda natthimmelens avbild, blev den skönaste byggnadsformen!

Helt annorlunda hos invånarna i nordliga trakter. Deras tro och livsåskådning påverkas företrädesvis av solen. Den var det, som bestämde årstiderna, som genom sin ankomst lockade fram den fruktbarande sommaren och vid sin bortgång lämnade rum för den mörka allt liv dödande vintern. Hård var striden mellan den varma, vederkvickande solen och det kvävande mörkret. Oavgjord böljade den fram och tillbaka, år ut och år in. Vid midsommar blev natten till dag – vid midvinter dagen till natt. Emot solens makt var månens för ringa att räkna, kall och blek var den, ett villebråd på flykt för jagande skyar. Dagen var arbetstiden, natten vila. Solen var dagens fader, vintermörkret nattens. Ingen kunde tvivla på att året började, när dagarna begynte att taga till, dygnet när solen gick upp.

Därför räknade romarna nyår från vårdagjämningen. Mars, fruktbarhetens gud, invigde året, och från mars månad räknades de övriga. Spår av denna gamla räkning hava vi ännu kvar i namnen

september, sjunde månaden, oktober, åttonde månaden, november, nionde månaden, december, tionde månaden – allt från mars räknat. Men vid tiden för Kristi födelse, hade en förskjutning inom denna årsindelning ägt rum och man räknade årets början från januari, då solen ju allaredan började framträda med mera makt.

Skulle nu dessa båda olika synpunkter för årsindelningen, den orientaliska och den västerländska, förenas inom det kristliga kyrkoåret, så skedde det lättast genom att lägga huvudvikten vid vårdagjämningen i mars, då påsken firades. Därför blev denna högtid till att börja med huvudhögtiden för den västerländska kyrkan, liksom den än i dag är det inom den österländska, den grekiskt-katolska.

Men när kristendomen senare banade sig väg upp till Norden, möttes den där av en annan uppfattning, som, också den, hade sin grund i naturförhållandena. När under det ruvande vintermörkret, dagarna åter begynte bliva längre, solen att vinna seger, så hälsades detta med ett jubel, som kom en att glömma, att kölden ännu visst icke var övervunnen. Och när vid midsommar dagen hade segrat så, att till och med nätterna voro ljusa, så inbjöd denna lyckliga tid helt naturligt åter till fest. Så blevo jul och midsommar – icke vår- och höstjämning – de märkespunkter genom vilka årets axel drogs. Då Norden kristnades upphävde man icke de gamla festerna. Julen slogs samman med Kristi födelsefest, och till midsommarfesten fann man en motsvarighet i Johannes döparens högtid. Så blevo jul och midsommar för oss nordbor de båda förnämsta kyrkliga högtiderna. Och så äro de än i dag.

Julen firades således i forna tiders Sverige, liksom i våra dagars, därför att den var Kristi födelsefest – i gamla tider också nyårsfest: ända till år 1753 var juldagen det nya årets första dag. Men bakom detta låg en annan grund för högtidshållande, densamma som på sin tid varit orsaken till asadyrkarnas midvinterblot, nämligen glädjen över det återvändande solljuset, vars värme ju snart skulle väcka livet igen i naturen. Och denna uppfattning återspeglas i en mängd av de seder och bruk, som med traditionens makt ännu bilda formen för vårt julfirande. Ju mer man analyserar dessa, desto mera överraskad blir man av att finna, hur mycket hedendom, som ännu sitter kvar hos oss.

Min framställning av dessa gamla bruk skall jag börja med ett, vilket, så vitt jag vet, numera alldeles bortlagts, men som mina åhörare möjligen hört talas om.

När efter flera veckors bråk och stök med tillrustningarna för högtiden, den av alla efterlängtade julaftonen äntligen inbröt, beströddes stugans golv med halm, som sedan fick ligga kvar ända till tjugonedagen den 13 januari och i vilken alla familjens medlemmar skulle sova julnatten. I senare, kristna tider tog man detta som en påminnelse om stallet i Betlehem. Men

seden är vida äldre än kristen tid. Den förekom redan vid de gamla offergillena i samband med midvintersblotet. Dess betydelse är denna. Den senast inbärgade sädeskärven var för våra hedniska förfäder omhöljet för sädens gudomlighet, för äringsguden, och besatt därför en underbar kraft. När säden avmejjades, tänkte man sig guden fly undan skördemännens skärar, men han kunde naturligtvis icke komma längre än till yttersta kanten av fältet, där han infångades i den sista kärven. Denna betraktades därför helig och fick hedern att bliva julkärve. Den kunde användas i mångahanda nyttiga syften, och dess användning vittnar om dess religiösa betydelse. Under stora högtidligheter inbars den av husfadern i stugan och hälsades där välkommen som en aktad gäst. Strån av densamma uppblandades med halmen, som ströddes på golvet, några strån upphängdes i taket till skydd och välsignelse för huset, andra bundos kring fruktträden att dessa måtte bära rikt under det kommande året, och av andra slutligen bildades varjehanda figurer, framför allt halmböckar – åt guden Heimdal, den gud som förde säden till Sverige, var ju bocken helgad. De flesta av dessa bruk äro nu längesedan försvunna. Längst har seden att utbreda halmen på golvet i stugan bibehållit sig. I denna halm skulle, såsom nämnt, familjens alla medlemmar julnatten hava sin gemensamma sovplats. Genom att "tumla på julhalmen", såsom det hette, överfördes sädesgudens livskraft till människorna. Och när högtiden var över, utbars halmen och ströddes på åkrarna, på det att dessa måtte bära god skörd.

På tal härom må nämnas, att helt nyligen framkommit ett förslag att ställa namnet jul – vars härledning är omtvistad – i förbindelse med det grekiska ordet iulos, som betyder kärve. Hypotesen torde dock knappast hålla stånd inför en noggrann prövning. Antagligare är den av den svenske språkforskaren Ihre allaredan på 1700-talet framställda förmodan, att namnet härstammar från det anglosaksiska ordet geol vars grundbetydelse är "glädje", "skämt" och vilket ord stundom betecknar månaden december.

Men vi återvända till vår julhalm. Inneslöts växtlighetsgudens livskraft redan i halmen, är det självklart, att själva sädeskärnan måste besitta än mer därav. Är det då underligt, att julgröten och julbullarna fått så stor betydelse, att de än i dag ej få saknas i trakteringen under julen. Bägge delarna voro offerrätter, som hembjödös åt gudarna och åt andevärldens alla hemlighetsfulla väsenden, vilka under denna den mörkaste årstiden särskilt voro i rörelse. Julgrötens utsättande åt tomten är den sista kvarlevan av detta hedniska offer. Och långt ifrån osannolikt är, att det allmänt vedertagna bruket att rimma för julgröten är en urartning av en hednisk bön eller formel, vilken var och en måste upprepa, innan han fick förtära något av denna heliga föda. Julbullarna och julkakorna, som bakades i olika former och djurgestalter, spelade en särskilt betydelsefull roll. På varje dukat julbord skulle vara framsatt som skåderätt en stor julbulle, vanligen i form av en gris, det

åt växtlighetsguden Freyr helgade djuret. Denna kaka förvarades omsorgsfullt till våren, när arbetet på åkern åter skulle begynna. Den lades då på marken framför storplojen, när första fåran skulle plöjas, så att plogbilden först skar igenom kakan och sålunda upphämtade den däri förvarade livskraften och meddelade den åt den nyplöjda jorden. Av kakan gavs sedan var sitt stycke åt karlarna, som skulle arbeta ute på åkern, ävenså åt hästarna; resten smulades sönder och blandades med utsädet – allt för att få god och riklig skörd. Bruket bibehöll sig ända in i förra århundradet och pekar ju tydligen hän på en gammal vegetationritus.

Stor betydelse hade också det av kornet bryggda julölet. Ursprungligen ingick detta som element i ett slags hedniskt sakrament vid offerfesterna, särskilt i det stora julblotet. I våra hedniska förfäders offerväsen ingick den föreställningen, att offret ej blott var ett frambärande av gåvor till guden – det var också ett dödande av guden själv, att han, som ju, liksom människan, åldrades och blev skröplig och ej längre orkade giva all den hjälp man av honom krävde, måtte uppstå föryngrad och livskraftigare. Kuren var onekligen radikal, men så ansågs den också verka ofelbart. När man sänkte människor i de heliga källorna såsom offer till nederbördens gud, voro dessa ej blott offer, utan de representerade även guden själv, som man sålunda bragte om livet. Men därmed meddelade sig också hans livskraft åt källan, som därigenom blev helig. Nåväl – ur de i ett nästan oupplösligt virrvarr sammanvävda myterna och sagorna om fruktbarhetsgudinnan Nerthus, som dränkes, om Fjolner, som drunknar i mjödkaret, om gudamjölet, med flera, med flera har den religionshistoriska forskningen skarpsinnigt framkonstruerat myten, att mjödet är heligt, därför att guden drunknat däri. Genom att vid offermåltiderna dricka av mjödet tillägnade man sig guden själv och hans livskraft. Långt in i senare tider ägnades därför mycken omsorg åt julbrygden; många religiösa eller, som vi skulle säga, vidskepliga ceremonier hade att därvid iakttagas. Och ända upp till den dag som i dag är, betraktas det ju som en ytterst betänklig brist att vid jultid ej ha hembryggt juldricka i huset.

Detsamma gäller ju också den traditionella julskinkan, vars sammanhang med den av de hedniska nordborna åt guden Freyr offrade galten är så klart, att jag här ej behöver mer än erinra därom. Lutfisken är en romersk katolsk sed från fastan förenad med hedendomen och Freyrs offermåltid.

Även de till synes oskyldiga julnötterna befinnas om man – bildligt talat – knäcker dem ordentligt, innehålla ej så litet hedendom. Den romerske historieskrivaren Tacitus, som levde i första århundradet efter Kristi födelse, anger "vilda frukter" såsom de germanska folkens viktigaste från växtriket hämtade födoämnen. Det är antagligt att dessa "vilda frukter" i Norden under större delen av året utgjordes av hasselnötter och ollon. De träd och buskar, vilka under årets hårdare skiften skänkte människorna dessa livsmedel, ansågos heliga och dyrkades. Framför allt i dessa träd

dvaldes den levande naturens stora gudomligheter, livsguden och livsgudinnan, alla till ljusriket hörande väsendens, såväl de levandes som de dödas, härskare, från vilka människorna ledde sitt ursprung – ja, genom dessa träd uppenbarade de sin vilja för de dödliga. Särskilt synas hos nordborna hasseln och dess frukter, nötterna, hava varit heliga. Med hassel hägnades det område, man ville hava fridlyst, från hassel hämtas ännu ofta den naturens hemligheter uppenbarande slagrutan, i en hasselnöt inneslöt sig livsgudinnan Idun vid den tid, då frostmakterna hotade gudarnas välde. Ännu äro, såsom vi veta, vid denna för ljusets makter kritiska tid nötter en nödvändig sak på varje ordentligt dukat julbord. Innehåller en nöt dubbelkärnor, vilka förtäras av tvenne personer av motsatt kön, erhålla dessa härigenom en slags väsensgemenskap och måste kalla varandra "filippin", det äldre vielliebchen = hjärtanskär, tills den försumlige friköper sig genom en gåva.

Alla de julseder, vi hittills omnämnt, leda sitt ursprung från våra hedniska förfäders vegetationskult. Finnas då inga, som peka hän på deras firande av julen såsom en solens och ljusets fest?

De flesta ibland er känna säkerligen till det gamla svenska bruket att under julen "gå med stjärnan". Det består däri, att bygdens ynglingar om kvällarna gå från gård till gård med en på en stång upphängd, inifrån illuminerad stjärna och hälsa gårdens innebyggare med sång, under det att den upplysta stjärnan snurra runt. Åtminstone i en version av sången lyder första strofen:

*Goder afton, goder afton både kvinna och man,
husbonde, matmoder och var i sitt stånd!
Vi önska er alla en fröjdefull jul.
Från olyckor alla bevare er Gud!*

Vanligen äro ynglingarna – bruket förekommer än – utklädda till Josef och Maria med barnet, kung Herodes och hans betjänt, de tre vise männen samt Judas med pungen för att uppbära gåvorna. Trots denna förklädnad seden ursprungligen intet att skaffa med Betlehems-stjärnan som lyste de vise männen till Kristusbarnets krubba. Vi må lägga märke till att det är icke de vise männen utan stjärnan som är huvudfiguren i upptåget. Den har givit namn åt "stjärngossarna" och åt hela seden "gå med stjärnan". Därjämte erbjuder seden enskilda drag, som icke kunna ställas i något rimligt förhållande till evangeliets berättelse om de vise männen. Ett sådant är till exempel det, att stjärnan skall sättas i kringsnurrande rörelse, och att detta fordomdags var ett mycket viktigt moment, framgår av de noggranna föreskrifter, som givas, huru detta skall ske. Att det är någonting långt ifrån tillfälligt eller likgiltigt, framgår även av de i Tyskland gängse namnen "Sterndreher" och

“Sterndreher-lied”. Nu är det visserligen sant att seden är knuten vi trettondagsfesten den 6 januari. Men just denna dag har ett äldre, icke kristet firningsämne. Just vid den tidpunkt på året, då den avgörande striden mellan ljus och mörker ägde rum, tänkte man sig solen stå stilla under tolv dagar; på den trettonde, trettondedagen, började den åter rulla sitt klot. Under dessa tolv dagar fick ännu långt in i senare tider – ja på sina ställen lever vidskepelsen ännu kvar – heller intet annat föremål sättas i roterande rörelse: borrh icke vridas, hjul ej gå runt, nystvinda ej snurras och så vidare, ty dylik vanvördnad för det heliga drog svårt straff med sig. Men när solen på trettonde dagen åter begynner röra sig, då är julvilan förbi och ett nytt vardags år med dess brådslande verksamhet ingånget. Borde icke denna solens åter påbörjade rörelse sinnebildligen framställas? Seden att gå omkring i gårdarna med stjärnan, som under högtidlig sång vreds runt, torde vara en kvarleva härav.

Nå, än julklappar och julgran då? Ha de ingenting att berätta om? Jo, för all del, bara tiden räcker till och tålamodet inte tryter.

Julklapparna nämner jag bara av vördnad för den trevliga traditionen att giva sådana. Ty sanningen att säga, vet jag inte mycket om dem. Min tröst är att det gör ingen annan heller. Deras ursprung och betydelse höra till det mest svårutforskade. Så mycket vet man, att vi ärvt seden från de gamla romarna, vid vilkas saturnaliefest i december gåvor, de så kallade strena, förekommo. Namnet härleder sig av att gåvan skulle vara anonym. Givaren lade den vid dörren, knackade=klappade på denna och försvann så skyndsamt som möjligt; det medförde stor nesa att låta sig ertappas och fångas. Detta jämte andra omständigheter tyder på att gåvan var av skämtsam och satirisk art.

Vida bättre känna vi till julgranen. Den har en gammal och djup betydelse. Det har en gång i våra fäders land funnits en träddyrkan, liknande den, som ännu förekommer hos vissa vilda folkslag. Offerkropparna upphängdes, enligt Adams av Bremen på 1070-talet skrivna historia, i träden bredvid templet i Uppsala -tydligt ett offer åt den i trädet inneboende gudomligheten. Liksom sädesguden, såsom vi förut nämnt, flydde undan skördemannens kniv, ända tills han infångades i den sista kärven, så tänkte man sig också trädguden, när han hotades av vinterns kyla och frost, fly undan från träd till träd, tills han slutligen fann sin tillflykt i ett ständigt grönskande sådant, eller i en särskild gren, eller i en frukt, eller i en på trädet växande, ännu under vintern friskt grönskande parasitväxt. Liksom den sista kärven från åkern besatt en underbar kraft, så var detta och förhållandet, och det måhända i än högre grad, med dessa trädgudens sista tillflyktsväxter. En sådan var misteln, som ju grönskar, när alla trädens gröna blad fallit av. Denna växt fick därför stor betydelse särskilt vid tvenne årstider: dels vid vintersolståndet, då mörkrets och köldens makter hota allt liv, dels vid våren, då frostmakterna väl ännu härska, men då deras dagar äro räknade och livets

gudomlighet allt mer och mer återerövrar sitt välde. Om den sistnämnda tidpunktens betydelsefullhet erinrar oss majstången; om den förstnämndas dels mistelns roll i dekorationerna vid julen, dels också julgranen. Olaus Magnus, en historieskrivare på 1500-talet omtalar, att man plögade i Sverige vid jultiden utanför huset uppresa en gran eller en fur, i sin ständigt grönskande skrud sinnebildande det ööverbunna livet. Seden att flytta julgranen inomhus och pryda den med ljus och grannlåter är emellertid av vida senare datum. Den uppträder ej i Sverige förrän på 1800-talet.

Men en än ursprungligare erinran om vår gamla hedniska trädkult ha vi i den för alla svenskar välkända och kära julbrasan. Vi ha redan påpekat, att man vid offringen även lät guden dö för att uppstå med föryngrade krafter. Vid vårfesten merendels dränkte man honom, antagligen för att suggerera ymnigt regngivande. Vid julen lät man den lysande och värmebringande elden förtära honom, brände upp honom helt enkelt såsom en kraftig påminnelse om ljus och värme. I Sverige och England har denna sed bibehållit sig längst, i den väldiga vedkubbe, som är huvudfiguren i varje väl anordnad julbrasa – julstocken kallas den i Sverige. Den fick ej brinna upp helt och hållet; den sista stumpen gömdes eller kastades i rågbåset för att man skulle få god skörd eller i fårhuset för att man skulle få god lammlycka – en tydlig hänsyftning på den i stocken inneboende livskraften.

Vid julbrasan sluta vi så dessa våra kulturhistoriska strövtåg. I minnet eller fantasien sluta vi ring omkring densamma. Därutänför lägger sig mörkret allt tjockare i Sveriges djupa skogar, och snön faller mjukt i stora, vita flingor. Och medan brasan småningom sjunker samman i en glödhög och skuggorna, långa och hemlighetsfulla, krypa fram ur de skumma hörnen i rummet, låta vi tanken gå tillbaka till uråldriga, mörka tider. Men så tända vi grenljusen på bordet och alla de små tindrande lågorna i vår julgran. I deras sken växer vår förvissning om ljusets seger över mörkret. Och i den segerrika förvissningen samla vi oss till upplysningens kamp mot allt vad mörkt är, mot varje fördom, vore den än så inrotad, mot varje orättvisa, ägde den och hundraårig hävd, samla oss med den danske skaldens ord som fältrop:

*Lys over Landet,
det er det vi vil!*

TRANSLATOR'S NOTE: The date of this essay is uncertain. Mauritzson was evidently interested in the subject of pagan antecedents to Christian customs, and dealt with it a number of times. A part of the present essay appeared in 1905 in the student publication *Julrunan*, an annual produced by Svenska Vitterhetssällskapet. The subject was continued in the issues of 1911 and 1912. For the organizational meeting of the Society for Advancement of Scandinavian Studies (SASS) on

May 26, 1911, Mauritzson presented a paper entitled "Traces of Old Norse Paganism in Swedish Christmas Customs of Today," the manuscript of which is housed in the Special Collections department of the Augustana College Library.

This English translation of "Julseder – gamla och nya" originally appeared in the 1988 *Newsletter* of the Augustana Historical Society.

COLOPHON

The typography in this book was set in Goudy Old Style (Adobe)
and printed on Esse, a recycled paper by Gilbert.

stottliet passera vi aut. inserit i tumlar,
i gån, f. på vattnet i myn af fjärd, eller öfver
ö körbro f. ännu en väning högre på järn
na trafik i 4 väningar om jag på järn såga b
rjon en föreställning om Chicagos riktighet.
i snar man kommer på andra sidan floden
på f. ex nordisän - vi komma ju taga öst
De flesta huskarna b - för andra etasen
idundeliga skyskraporna förvinnat, fabriker
tare, alla affärslokaler butiker o. s. concu
st många ^{vin} gator i de andra ändarna aut one
end i bli aut elegantare med dubbla ra
breda gångbanor i hela gatan asfaltbelag
änsta boulevarder här är Lake Shore Drive
mar palatser resa sig som mynnar ut i V
följer här gästerna i de parallellt med sken
na aftaga i elegans i lyxskottna ser ju ka
de gå. Tema man ersättas östra residensen
de privata 2 f. höjer 3 väningar höga af ^{en}
na husen af sådana där flera väningar fjura
har ofta höit personer här hemma i Sv.

